

توسعه اقتصادی و بسط عدالت اجتماعی از طریق توسعه بخش تعاونی

مقدمه

اقتصاد کشور با مسایل مختلفی در زمینه‌های تولید، توزیع، صادرات، تورم، اشتغال و عدالت اجتماعی مواجه می‌باشد که برای رفع تدریجی آنها راه‌حلهای مختلفی در قالب برنامه‌های اقتصادی پیشنهاد می‌شود. یکی از منطقی‌ترین و سازگارترین راه‌حلهایی که برای پیش‌گیری از مسایل آتی و درمان مسایل روز اقتصاد ایران وجود دارد اشاعه فرهنگ تعاونی و توسعه بخش تعاون است. اصول و موازین مطرح در طرز تفکر تعاونی به گواهی عملکرد تعاونیهای سنتی جامعه ایران و توسعه نهضت تعاون در جهان، رویکرد مناسبی برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب برنامه سوم توسعه و برنامه‌های آتی می‌باشد. مشارکت اقتصادی مردم در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی و در سرنوشت خویش از طریق تشکلهای تعاونی نه تنها به افزایش بهره‌وری تولید، افزایش اشتغال، کاهش ضایعات، تقلیل تصدیی‌گری دولت و افزایش کارآئی آن و تقلیل تورم منجر می‌شود بلکه رویکردی است که ضمن حصول رشد اقتصادی، آرمان بسط عدالت اقتصادی به همراه رشد اقتصادی را در جهت نیل به توسعه پایدار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تحقق می‌بخشد. از آنجائیکه هم رهبر معظم انقلاب اسلامی و هم ریاست محترم جمهوری در قالب طرح ساماندهی اقتصادی، نیل به رشد و توسعه اقتصادی را همراه با بسط عدالت اجتماعی مورد تأکید قرار داده‌اند از اینرو چگونگی نیل به توسعه اقتصادی از طریق توسعه بخش تعاون در این مقاله مورد بررسی و ارائه قرار گرفته و سپس راهکارهای عملی برای منظور نمودن در برنامه سوم توسعه پیشنهاد شده است:

از: جعفر عسگری

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و طراحی و اجرای دو برنامه توسعه اقتصادی و اجتماعی، اینک کشور در شرایطی قرار آستانه طراحی برنامه سوم توسعه قرار دارد که مسایل و موضوعات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی خارجی و داخلی بسیاری را فراروی دارد که عمده‌ترین آنها محدودیت امکانات و فزونی تقاضاها و نیازهاست. برای آنکه معضلات و محدودیتهای موجود مانعی اساسی برای تحقق اهداف قانون اساسی و آرمانهای مسئولین ارشد کشور نباشد

ضروری است در طراحی برنامه سوم با بهره‌گیری از تجارب دو برنامه اول و دوم، به ایده‌ها، اهداف، برنامه‌ها و طرحهای جدید و بدیع و امکان پذیر، که از یکطرف با محدودیتهای مالی و اقتصادی و فرهنگی کشور سازگاری دارد و از طرف دیگر اهداف توسعه پایدار را بیشتر محقق می‌سازد توجه بیشتری معطوف گردد.

۱- تحلیلی بر شرایط اقتصادی کشور

براساس آخرین اطلاعات آماری موجود، متغیرها و شاخصهای اصلی اقتصاد کشور در سال ۱۳۷۶ به شرح ارقام جدول شماره ۱ می‌باشد. با چنین تصویر کمی از اوضاع و احوال

اقتصادی کشور چند رویداد برونزوا و ساختاری نیز بر اقتصاد کشور مترتب شده است. از اواخر سال ۱۳۷۶ تا نیمه اول سال جاری شوک برونزوا وای تقلیل قیمت‌های جهانی نفت باعث تقلیل ۳۵ تا ۴۰ درصد از درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت شده است. بطوریکه پیش‌بینی می‌شود درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام در سال ۱۳۷۷ حدود ۱۰ میلیارد دلار باشد. تقلیل درآمدهای نفتی و به تبع آن صادرات غیر نفتی باعث تقلیل واردات، کاهش تولید، افزایش بیکاری، افزایش تورم، تقلیل درآمدهای مالیاتی و رکود اقتصادی می‌شود چرا که ویژگی اقتصاد

جدول شماره ۱۵- تعداد اعضاء اتحاديه بين المللى تعاون در سال ۱۹۹۸

شرح	تعداد کشورهای عضو اتحاديه		تعداد سازمانهای عضو اتحاديه	تعداد شرکتهای تعاونی		تعداد جمعیت تحت پوشش اتحاديه بين المللى تعاون	
	تعداد	درصد		تعداد	درصد	تعداد (میلیون نفر)	درصد
قاره آمریکا	۱۸	۱۹/۴	۶۱	۵/۹	۱۸۲/۵	۲۵/۲	
قاره آفریقا	۱۲	۱۲/۹	۱۹	۳/۶	۹/۶	۱/۳	
قاره اروپا	۳۵	۳۷/۶	۸۸	۲۶/۳	۱۱۸/۵	۱۶/۳	
قاره آسیا	۲۸	۳۰/۱	۶۴	۶۴/۲	۴۱۴/۴	۵۷/۲	
جمع	۹۳	۱۰۰	۲۳۲	۱۰۰	۷۲۵/۰	۱۰۰	

ایران، بروز رکود توأم با تورم است. تجارب و بررسیهای موجود نشان می‌دهد که افزایش درآمدهای نفتی، معمولاً در کوتاه مدت، موجب بهبود رشد اقتصادی، کاهش بیکاری، حتی کنترل تورم و متقابلاً کاهش درآمدهای نفتی همراه با رکود و تورم می‌باشد که رکود ناشی از توقف نسبی فعالیتها، کاهش بودجه، کاهش قدرت خرید مردم، و تورم آن ناشی از افزایش هزینه‌های تولید، افزایش حجم نقدینگی، افزایش قیمت خدمات دولتی و یارانه شرکتهای دولتی و... می‌باشد. از آنجایی که میزان وابستگی و اتکاء بودجه دولت به درآمدهای حاصل از صادرات نفت، هنوز، حدود ۶۰ درصد می‌باشد لذا تقلیل درآمدهای نفتی از طرف دیگر بودجه دولت و بخصوص بودجه عمرانی آنرا تحت فشار قرار خواهد داد و تبعات آن متقابلاً بر رکود فعالیتهای اقتصادی تأثیر خواهد بخشید.

ساختار جمعیت کشور و بخصوص جمعیت فعال آن، جوان است بطوریکه بیش از ۲۰ درصد جمعیت کل در گروه سنی کمتر

از ۱۵ سال و بیش از ۶۰ درصد جمعیت کل در گروه سنی کمتر از ۲۵ سال قرار دارد. در شرایطی که نزدیک به ۲۰ میلیون نفر از جمعیت کشور در حال تحصیل هستند ورود نسبی و تدریجی این دانش آموختگان به بازار کار تعادل نسبی عرضه و تقاضای کار را برهم می‌زند و در چنین شرایطی نرخ بیکاری برای جوانان، زنان و افراد جویای کار افزایش می‌یابد.

نرخ باسوادی جمعیت ۶ سال و بیشتر کشور، در پرتو اقدامات سالهای گذشته به مقدار قابل توجهی افزایش یافته و به بیش از ۸۰ درصد رسیده است. افزایش نرخ باسوادی همراه با افزایش آگاهیهای مردم در سایه گسترش ارتباطات و فضای سیاسی کشور، تقاضای مردم به کالاها و خدمات بیشتر را باعث شده و از این طریق میل به افزایش تقاضای بالقوه را دامن زده است.

در چنین شرایطی از عدم تعادل نسبی عرضه و تقاضا و امکانات و نیازها، مسایل و مشکلات اصلی اقتصادی و اجتماعی

کشور را به شرح زیر می‌توان طبقه‌بندی نمود.

- ۱- تولید، ارزش افزوده و بهره‌وری
- ۲- اشتغال
- ۳- تورم
- ۴- نارسائی ساختارهای اقتصادی و اجتماعی
- ۵- صادرات
- ۶- توزیع درآمد و عدالت اجتماعی

در یک طبقه‌بندی کلی، علل و عوامل بروز مشکلات در موضوعات فوق‌الذکر را به دو گروه کلی خارجی و داخلی می‌توان تقسیم کرد. مسایل و مشکلات ناشی از سیاستها و تحولات اقتصادی و سیاسی جهان بر اقتصاد کشور خارج از موضوع بررسی این مقاله است لذا عوامل و علل داخلی مشکلات اقتصادی کشور به اختصار بسیار مورد اشاره قرار می‌گیرد. گرچه عوامل تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بسیاری ریشه در مسایل اقتصادی جاری کشور دارند با این حال ساختار و ترکیب فعلی اقتصاد کشور

بر عملکرد و فرآیند بخش خصوصی از طریق اجرای قوانین مالیات، تامین اجتماعی، بازرگانی خارجی و ... حداقل در کشور ما، ضعیف و ناکارآمد است. در نتیجه توسعه بخش خصوصی به تنهایی هدف و آرمان دوم نظام توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را، که بسط عدالت اجتماعی است، معمولاً و به گواهی عملکرد سالهای گذشته و برخی جهات دیگر تأمین نمی‌کند. به دلایل فوق‌الذکر، برای مقابله با مسایل اقتصادی و اجتماعی کشور و ساماندهی اقتصاد، در چارچوب اصلاح و بهبود اساسی ساختار اقتصادی کشور همراه با کوچک‌تر و کارآتر شدن بخش دولتی و توسعه هدفمند و با نظارت بخش خصوصی، توسعه بخش تعاونی به عنوان رویکرد جدیدی برای تحقق توسعه اقتصادی همراه با بسط عدالت اجتماعی مطرح می‌شود. در ارتباط با ضرورت توسعه بخش تعاون در اقتصاد کشور، سه مشخصه مهم به شرح زیر خاطر نشان می‌شود.

۱- در اصل ۴۴ قانون اساسی، بخش تعاون به عنوان دومین بخش اقتصاد کشور تعیین شده است.

۲- رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران در بیانات مورخ ۷۷/۲/۲۱ فرموده‌اند «اساسی‌ترین، منطقی‌ترین و بنیادی‌ترین کارهایی که می‌تواند در این کشور برای استقرار عدالت انجام گیرد، تعاون است. بایستی ما حداقل سه برابر وضع فعلی، رشد و گسترش و کیفیت برای مجموعه تعاونی کشور در نظر بگیریم. منظورم در یک برنامه بیست ساله نیست، بلکه اگر تلاش و

شماره	شرح	واحد	مبلغ
۱	رشد تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های ثابت ۱۳۶۱	درصد	۲/۹
۲	رشد بخش کشاورزی	درصد	۱/۵
۳	رشد بخش صنعت	درصد	۸/۲
۴	رشد بخش ساختمان	درصد	-۶/۲
۵	رشد بخش آب، برق و گاز	درصد	۷/۷
۶	رشد بخش خدمات	درصد	۴/۷
۷	صادرات	میلیارد دلار	۱۵/۸
۸	واردات	میلیارد دلار	۱۲/۰
۹	صادرات غیر نفتی	میلیارد دلار	۲/۹
۱۰	رشد سالانه درآمدهای مالیاتی	درصد	۳۸/۱
۱۱	رشد سالانه درآمدهای عمومی دولت	درصد	۹/۲
۱۲	رشد سالانه پرداختهای دولت	درصد	۱۵/۸
۱۳	سهم نفت در درآمدهای عمومی	درصد	۵۷/۲
۱۴	رشد نقدینگی	درصد	۱۵/۲
۱۵	تورم	درصد	۱۷/۳

و توقعات اهداف برنامه‌های توسعه و مردم، بخصوص در ارتباط با مسایل فوق نمی‌باشد. از طرف دیگر بخش خصوصی، گرچه از بهره‌وری بیشتری، در مقایسه با بخش دولتی، برخوردار است، اما میل به کسب سود و مازاد عملیاتی بیشتر و توزیع آن بین صاحبان سرمایه، و فقدان یک نظام مالیاتی و نظارتی جامع و هدفمند، تمرکز بیش از حد ثروت و مواهب توسعه را در نزد گروهی محدود به عنوان یکی از ویژگیهای مهم این بخش مطرح می‌کند. بدیهی است که تولید بیشتر و با کیفیت بالاتر، ایجاد سود و ارزش افزوده و افزایش بهره‌وری گرچه لازمه رشد اقتصاد در جهت تحقق توسعه اقتصادی است اما در عین حال عارضه نارسائی در توزیع درآمدها و تضعیف عدالت اجتماعی را می‌تواند به ارمغان بیاورد و چون کنترل و نظارت بخش دولتی

نقش بسیار قابل توجهی در وجود، حضور و ادامه مشکلات اقتصادی فوق‌الذکر دارد. با اینکه در اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی برای اقتصاد کشور پیش‌بینی شده است با اینحال سهم بخشهای فوق‌الذکر، علیرغم گذشت ۲۰ سال از پیش‌بینی مزبور، هنوز بسیار نامتناسب است و سهم و نقش اصلی اقتصاد کشور را بخش دولتی با بیش از ۷۰ درصد سهم در اقتصاد ملی ایفا می‌کند. مهمترین ویژگی بخش دولتی بهره‌وری پائین آنست بطوریکه با هزینه زیاد از کارآئی کمتری برخوردار است. این بخش با در اختیار داشتن ۲۳۰۰ هزار نفر نیروی انسانی، که حدود ۱۵ درصد آنان از تحصیلات عالی برخوردارند، از تحرک و کارآئی لازم برخوردار نیست و برآورد کننده انتظارات

وابستگی (به بخشهای دولتی و خصوصی)
 اصل پنجم - آموزش، کارورزی و
 اطلاع رسانی
 اصل ششم - همکاری بین تعاونیها در
 قالب سازمانهای محلی، ملی، منطقه‌ای و
 بین‌المللی برای توسعه نهضت تعاون
 اصل هفتم - توجه به منافع جامعه برای
 تحقق توسعه پایدار

۲-۲- تحولات تعاون در جهان و ایران

گرچه گسترش انقلاب صنعتی در اروپا باعث استحکام نظام سرمایه‌داری و افزایش درآمدهای صاحبان سرمایه و صنعت شد اما توزیع منابع و درآمدها در جامعه به صورت منطقی و عادلانه صورت نگرفت و نارسائیهایی را بوجود آورد که ظهور سندیکاها، کارگری، احزاب سیاسی و شکل‌گیری و توسعه نهضت تعاون از جمله تفکرات و حرکات مهمی بودند که در پاسخ به نارسائیهایی نشأت گرفته از تحول نظام سرمایه‌داری به تدریج بوجود آمد و در نیمه اول قرن ۱۹ به اوج رسید. اولین شرکت تعاونی در جهان در سال ۱۸۴۴ در شهر راجدیل انگلستان و توسط ۲۸ کارگر بافنده به منظور تامین مایحتاج ضروری آنها تاسیس شد و مزایا و یافته‌های این نهاد تعاونی از یک طرف و شرایط خاص اجتماعی و اقتصادی اروپا از طرف دیگر، باعث اشاعه و توسعه شرکت‌های تعاونی ابتدا در اروپا و سپس در سایر قاره‌های جهان شد. بطوریکه در سال ۱۹۹۸ بیش از ۷۲۵ میلیون نفر از جمعیت جهان در قالب ۷۴۹ هزار شرکت تعاونی، ۲۲۲ سازمان از ۹۳ کشور جهان در پوشش اتحادیه بین‌المللی تعاون که مهمترین سازمان

دموکراتیک مؤسسه‌ای با مالکیت مشاع با همدیگر توافق نموده‌اند. اصول مشروحه زیر به عنوان هویت و مشخصه‌های اصلی فعالیت تعاون در جهان مورد توجه قرار گرفته است.

اصل اول - عضویت اختیاری و آزاد افراد در تعاونیها بدون تبعیضات جنسی، نژادی، اجتماعی، سیاسی یا مذهبی.

اصل دوم - کنترل دموکراتیک تعاونیها و فعالیتهای آنها توسط اعضاء تعاونیها. در تعاونیها هر عضو از یک رأی برخوردار است.

اصل سوم - مشارکت اقتصادی اعضاء بطور منصفانه برای تامین سرمایه. مازاد درآمد شرکت‌های تعاونی بطور عمده برای توسعه فعالیتهای تعاونی و یا ذخایر اختصاص می‌یابد و بخشی از درآمد قابل تقسیم می‌تواند بر مبنای حجم معاملات با تعاونی توزیع شود.

اصل چهارم - خودگردانی و عدم

همت کنید، در همین برنامه سومی که در آینده نزدیک در انتظارش هستیم، واقعاً شما می‌توانید این گونه برنامه‌ریزی کنید».

۳- در طرح ساماندهی اقتصاد کشور که در مرداد ماه سال جاری توسط ریاست محترم جمهوری پیشنهاد شده است تقدم عدالت اجتماعی در کنار سیاستها و برنامه‌هایی توسعه اقتصادی مورد تأکید قرار گرفته است.

۲- اصول تعاون و تحولات آن در جهان و در ایران

۱-۲- اصول بین‌المللی تعاون

از نظر اتحادیه بین‌المللی تعاون، تعاون اجتماع مستقل و داوطلبانه افرادی است که به منظور تامین نیازها و نیل به اهداف مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود از طریق تاسیس، اداره و نظارت

جدول شماره ۲- اعضاء اتحاديه بين المللى تعاون در

کشورهای منتخب جهان در سال ۱۹۹۸

ردیف	نام کشور	تعداد اعضاء (میلیون نفر)	تعداد شرکت‌های تعاونی
۱	هندوستان	۱۸۲/۹	۴۴۶۷۸۴
۲	چین	۱۶۰/۰	-
۳	تایلند	۳/۹	۳۰۱۶
۴	ترکیه	۸/۱	۵۰۱۵۰
۵	قزاقستان	۳/۷	-
۶	مصر	۴/۳	۶۹۹۲
۷	آمریکا	۱۵۶/۲	۲۷۰۷۶
۸	ژاپن	۴۲/۸	۳۸۶۰
۹	روسیه	۱۶/۶	۳۸۷۴
۱۰	فرانسه	۱۷/۵	۲۳۵۷۳
۱۱	آلمان	۲۱/۶	۹۱۱۲
۱۲	کانادا	۱۴/۵	۷۸۸۰
۱۳	انگلستان	۹/۰	-
۱۴	کره جنوبی	۱۷/۱	۷۶۶۹
۱۵	ایتالیا	۷/۶	۳۹۶۲۴

گرفت و در اصل ۴۴ قانون اساسی بخش تعاون به عنوان دومین بخش رسمی اقتصاد کشور در کنار بخشهای دولتی و خصوصی مورد تصویب قرار گرفت. با مورد اقبال قرار گرفتن شیوه مدیریت تعاونی تا سال ۱۳۷۰ تعداد ۲۱۱۴۵ شرکت تعاونی جدید و سپس با تصویب قانون تعاون و تأسیس وزارت تعاون تعداد شرکت‌های تعاونی جدید به ۲۷۶۰۷ واحد افزایش یافت.

۳- توسعه بخش تعاون راهبردی نوین برای توسعه اقتصادی و بسط عدالت اجتماعی

بررسی‌های انجام گرفته حاکی از آنست که سهم ارزش افزوده فعالیتهای اقتصادی تحت پوشش تشکلهای تعاونی در تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۷۲ برابر ۱/۶ درصد بوده و پیش بینی می‌شود که شاخص مزبور در سال ۱۳۷۵ به حدود ۲ درصد رسیده باشد^(۱). بدیهی است با سهم اندکی که اقتصاد تعاونی در کل اقتصاد کشور دارد، علیرغم ویژگیها و مزیت‌های نسبی که بخش تعاون برای مقابله با مشکلات جاری اقتصاد ایران دارد، تاثیر موزون آن در حال حاضر، بسیار محدود می‌باشد. ذیل برخی از ویژگیها و مزایای نسبی بخش تعاون در ارتباط با مسائل جاری اقتصاد کشور به اختصار مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۱-۳- انسان محوری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

رویکرد توسعه اقتصادی از طریق بسط اقتصاد تعاونی، هم نظریه «سیمین کوزنتس» را که معتقد به «کاهش

محدودیت ارزاق عمومی، گرانی کالاها و بازار ناسالم توزیع آنها زمینه را برای تأسیس شرکتهای تعاونی مصرف بوجود آورد بطوریکه در فاصله سالهای ۱۳۱۴ تا ۱۳۳۰ تعداد ۱۹ شرکت تعاونی مصرف و تا سال ۱۳۴۰ تعداد ۱۱۷۸ شرکت تعاونی در سراسر کشور تأسیس شد که ۴۶۰ هزار نفر از جمعیت کشور را در پوشش خود قرار داد. با تأسیس سازمان تعاون روستائی در سال ۱۳۲۲، تعداد شرکتهای تعاونی رو به افزایش گذاشت بطوریکه در سال ۱۳۵۶ به ۵۹۵۴ شرکت بالغ گردید.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، موضوع مشارکت مردم در فعالیتهای اقتصادی در قالب تشکلهای تعاونی مورد توجه قرار

بین‌المللی برای تشکل تعاونیهای جهان می‌باشد قرار داشتند.

ویژگی‌ها، مزیت‌ها و اصول متعالی تعاون باعث شده است نه تنها در کشورهای در حال توسعه بلکه در کشورهای توسعه یافته و صنعتی نیز تعاون از تحولات چشمگیری برخوردار شود بطوریکه در کشورهایمانند ایالات متحده آمریکا بیش از ۱۵۶ میلیون نفر و در ژاپن بیش از ۲۲ میلیون نفر از جمعیت کشور در پوشش تشکلهای تعاونی قرار گرفته است.

در کشور ایران اولین شرکت تعاونی در سال ۱۳۱۴ در شهرستان گرمسار تشکیل شد. مشکلات ناشی از جنگ دوم جهانی،

۳-۳- توسعه مشارکتهای مردمی و داوطلبانه بودن فعالیتها از طریق توسعه تشکلهای تعاونی

تاریخ تکوین نهضت تعاونی گویای آنست که داوطلبانه بودن فعالیتهای تعاونی و مشارکت اعضای یکی از رموز موفقیت جوامعی است که از شیوه اقتصاد تعاونی استفاده کرده‌اند. مشارکت جوانان، مردان، زنان، ایثارگران و... در تشکلهای تعاونی، علاوه بر دستاوردهای اجتماعی و فرهنگی ضامن موفقیت اهداف مورد نظر در جامعه اسلامی ما است.

۳-۴- اصلاح ساختارهای تولید و توزیع از طریق بسط فعالیتهای تعاونی

تجارب موجود نشان می‌دهد که کارآئی کمتر بخش دولتی و خصلت‌های سودجویانه بخش خصوصی، همواره ساختارهای تولید و توزیع کالاها و خدمات را در کشور تحت تاثیر قرار می‌دهد. به نظر می‌رسد بخش تعاون با کارآئی بیشتر و نگرش اجتماعی‌تر به موضوع کار و فعالیت بتواند تحولات لازم را در کسب سلامت نظام تولید و توزیع کالاها و خدمات و کنترل قیمت‌ها در جامعه معمول دارد.

اصول و ویژگی‌هایی که در اقتصاد و شیوه مدیریت تعاون وجود دارد با ایجاد امکان مشارکت بیشتر برای انسان‌ها، زمینه‌های مساعدتری را برای توسعه پایدار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فراهم می‌کند.

توسعه سیاسی همراه نیست و موجب نابودی منابع نسلهای آینده می‌شود وجود دارد. چنین رشد اقتصادی که نابرابریها را تداوم می‌بخشد به توسعه پایدار منجر نمی‌شود.

۳-۲- تحقق قانون مداری و بسط جامعه مدنی از طریق توسعه بخش تعاون

تحقق سریعتر اهداف و آرمانهای جامعه مدنی، از طریق مشارکتهای مردمی خصوصاً جوانان در امور اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در چارچوب قانون بخش تعاونی جمهوری اسلامی امکان پذیر است. با توجه به اینکه مشارکت، خودگردانی، آموزش و کارورزی و همکاری بین اعضای تعاونی‌ها از اصول اصلی تعاون است از اینرو توسعه بخش تعاون می‌تواند زمینه و بستر لازم را برای تحقق جامعه مدنی هموار نماید.

خودبخودی نابرابریهای اقتصادی و اجتماعی بعد از یک دوره رشد اقتصادی است «رد می‌کند و هم نظریه «نیکولاس کالدر» که معتقد است «تنها راه تامین مالی رشد، تشویق و حمایت از سرمایه‌داران ثروتمند است چون اینان می‌توانند وجوه لازم را برای سرمایه‌گذاری فراهم کنند» کم اثر می‌سازد. زیرا تشویق و حمایت از سرمایه‌داران ثروتمند برای جلب سرمایه آنها راه مناسب رشد نیست و در مواقعی که سیاستگذاران مفتون کمیت رشد شده و به ساختار و کیفیت رشد توجه نمی‌کنند و دولت‌ها اقدامات سیاستگذاری ویژه و تصحیحی به موقع انجام نمی‌دهند امکان رشد اقتصادی سریع اما نامتعادل، یکطرفه، ناخالص، رشد بدون اشتغال، رشد ظالمانه و بدون عدالت اجتماعی که ثمره رشد را نصیب ثروتمندان می‌کند، رشدی که سبب نابودی فرهنگ می‌شود و بالاخره رشدی که با روند قدرت دادن به مردم و

جدول شماره ۳- تحولات شرکتهای تعاونی در ایران طی دوره ۷۶-۱۳۴۰

سال	تعداد شرکت تعاونی	تعداد اعضا (هزار نفر)	میزان سرمایه (میلیون ریال)	شاخص تغییرات (۱۳۵۶=۱۰۰)	
				تعداد شرکت	تعداد اعضا
۱۳۴۰	۱۱۷۸	۴۵۹/۰	۳۶۴	۱۰/۸	۲/۳
۱۳۵۰	۹۶۵۵	۲۲۶۰/۰	۴۰۶۹	۵۳/۳	۲۵/۲
۱۳۵۶	۵۹۵۴	۴۲۴۱/۰	۱۶۰۲۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
۱۳۷۰	۲۷۰۹۹	۱۰۱۲۷/۱	۲۳۲۳۳۸	۲۳۸/۸	۱۴۴۹/۷
۱۳۷۶	۴۷۶۰۷	۱۵۱۱۰/۲	۲۱۷۴۹۰۰	۳۵۶/۳	۱۳۵۷۱/۱

گفتگو با دکتر ناصر رضایی معاون پشتیبانی و امور مجلس وزارت تعاون پیرامون:

اصلاح قانون تعاون و تأثیر ایجاد اقتصادی بانک تعاون در کشور

انشاء... در آینده نه چندان دور ما شاهد این خواهیم بود که آن دسته‌ای که به تجربه خودشان اعتقاد دارند و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های ما هستند - تدریجاً با مشارکت یکدیگر یک کار تولیدی تعاونی را راه‌اندازی کنند، ما دور تازه‌ای از اهداف روشن را در این خصوص می‌توانیم پیش‌بینی کنیم. و این از جمله مواردی است که برای برنامه سوم در حوزه معاونت طرح و توسعه وزارت تعاون و در کمیته‌های کاری متعدد در حال بررسی و برنامه‌ریزی است.

اشاره:

در حالی که طی روزهای اخیر مباحث مربوط به تصویب اصلاحیه قانون بخش تعاونی و تأسیس بانک تعاونی در کانون توجه دست اندرکاران مسائل اقتصادی و اجتماعی قرار دارد، مسئولان و متولیان امور تعاونی در کشور دیدگاه‌ها و نقطه نظرات گوناگونی را پیرامون این دو مسئله مهم که تأثیر بسزایی نیز در روند توسعه بخش تعاونی دارد - ابراز می‌دارند. در این راستا، در این شماره بر آن شدیم که از نظرات و دیدگاه‌های آقای دکتر ناصر رضایی معاون پشتیبانی و امور مجلس وزارت تعاون در زمینه مسائل یاد شده آگاه شویم. آن چه در پی می‌آید ماحصل گفتگوی خبرنگار ماهنامه تعاون با ایشان است که امید است مورد توجه و عنایت خوانندگان محترم ماهنامه قرار گیرد.

○ پرسش:

با تشکر از شما به خاطر شرکت در این گفتگو، همان طوری که مستحضرید، مقام معظم رهبری در اردیبهشت ماه گذشته، طی دیداری که مسئولان وزارت تعاون با ایشان داشتند، رهنمودها و نقطه نظرات ارزنده‌ای را عنوان نمودند که بی‌گمان می‌تواند منشور اجرایی و عملی بخش تعاون در کشورمان باشد. جنابعالی به عنوان یکی از مدیران ارشد این وزارتخانه،

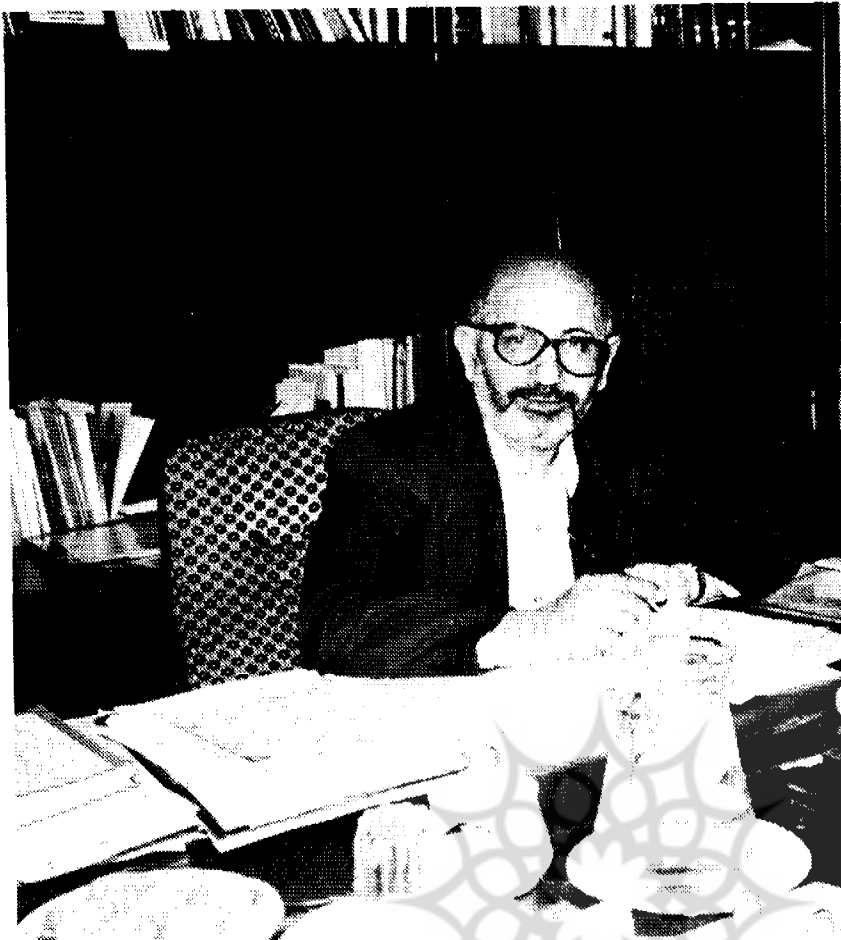
با توجه به تأکید رهبر معظم انقلاب مبنی بر افزایش سهم بخش تعاونی به ده برابر وضعیت فعلی در اقتصاد کشور، در این خصوص چه نظری دارید و به نظر شما چگونه می‌توان به این هدف عالی رسید؟

□ پاسخ:

من هم از اینکه موجبات گفتگو رافراهم آورید و همچنین به این دلیل که بحمد... سیر تطور مجله به گونه‌ای است که رشد کیفی مناسبی داشته تشکر می‌کنم و

امیدوارم که این ارتقاء استمرار یابد.

- همان طور که شما هم در پرسش اشاره کرده‌اید - بیانات مقام معظم رهبری واقعاً به عنوان یک منشور مطرح است. به نظر اینجانب فرمایشات ایشان دارای پیامی فرابخشی است، به این معنا که با محوریت وزارت تعاون و مشارکت عموم دستگاهها، اعم از مجلس شورایی اسلامی، دولت، بانکها، نهادها و افراد دلسوز و علاقمند بویژه آن دسته از کسانی که مشتاق کار

جمعی هستند و اصل مشارکت را به عنوان یک اصل فرابخشی توسعه می‌نگرند و همچنین یک امر اجتماعی و برکت اقتصادی می‌دانند، می‌توان به دوبرابر شدن سهم بخش تعاون و حتی فراتراز آن امیدوار بود.

انشاء... که در مقطع زمانی نه چندان دور به این میزان دسترسی پیداکنیم، چراکه ما ایستایی رانمی‌پذیریم و برای این امر هم لازم است بیش از آنچه فکر می‌کنیم برنامه ریزی کنیم. به هر حال مطمئناً حصول به این امر (و فراتراز دوبرابر هم) با عزم ملی میسر خواهد بود و من امیدوارم به آن نهایتی که مورد نظر و عقیده مقام معظم رهبری است برسیم. زیرا این هدف ناشدنی و دور از نظر نیست بلکه برعکس قابل انجام و دست یافتنی است.

○ پرسش:

با توجه به اصلاح قانون تعاون و ابلاغ آن آیا فکر می‌کنید مشکلات قانونی تعاونیها به طور کامل حل خواهد شد؟! به نظر شما در چه موارد دیگری لازم است که در قانون اصلاحات جدیدی صورت پذیرد و اصولاً آیا با تغییر جدید در قانون موافقید؟

□ پاسخ:

به نظر اینجانب اصلاح قانون بخش تعاونی جمهوری اسلامی به سوی خوداتکایی و استقلال هرچه بیشتر نظام تعاونی و همچنین رویکرد عمومی مردم به سمت این بخش بوده است. لذا اصلاحاتی که در این جهت صورت گرفت، با توجه به زمانی که توسط کارشناسان و مسئولان صرف آن شد، در این جهت تلاش شد که دخالت دولت در امور تعاونیها به حداقل برسد و براین اساس مجلس شورای اسلامی هم مساعدت فراوانی به عمل آورد و از این تفکر حمایت کرد و مواردی را که در

مخاطبین و خوانندگان محترم مجله یادآوری می‌کنم:

یکی از مواردی که جا دارد در اینجا بدان اشاره شود این است که در جهت تقویت و افزایش سرمایه و بنیه مالی تعاونیها در اصلاحیه ماده ۸ قانون تصریح شده که اشخاص حقوقی و شرکتهای غیر دولتی هم می‌توانند در تعاونیها برای سرمایه گذاری مشارکت نمایند. چیزی که تاکنون جایز در قانون خالی بوده است. بنابراین از این به بعد شرکتهایی که غیردولتی هستند و یا جزء اشخاص حقوقی می‌باشند می‌توانند از رهگذر تشکلهای تعاونی بهره‌مند شوند و در یک قالب اقتصادی برای تقویت بنیه مالی تعاونیها وارد عمل شوند.

علاوه بر این، در تبصره ذیل ماده ۸ که در خصوص فرصتهای شغلی است تصریح شده که در تعاونیهای اشتغال‌زا کمکهای

قانون توجه به این اندیشه بود از تصویب گذارند، مواردی که در جهت تسهیل و ساده‌سازی جریان امور تعاونیها است.

علی‌ای حال با توجه به ابلاغ قانون، هم اکنون در اصلاح آیین‌نامه اجرایی و دستورالعمل‌ها و همچنین اساسنامه‌های در دست تهیه شرکتهای تعاونی و اتحادیه‌ها، سعی بر امر ساده‌سازی جریان امور و عدم دخالت وزارت تعاون می‌باشد.

البته عنوان مسئله عدم دخالت وزارت تعاون تا جایی است که حقوق اعضاء و شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی تهدید نگردد و در قانون هم ابزار این کار پیش‌بینی شده است تا در جایی که حقوق اعضاء به مخاطره می‌افتد وزارت تعاون وارد عمل شود و حقوق اعضاء را حفظ کند. من چند نمونه از اصلاحات به عمل آمده را برای

دولتی به نسبت اعضای شاغل در آن تعاونیها واگذار می‌شود، بنابراین قانون‌گذار در پی آن است که از این رهگذر به تشکلهای تعاونی اشتغالزا مساعدت بیشتری نماید.

نکته دیگری که در اصلاحیه قانون، به نظر ما از اهمیت زیادی برخوردار بود؛ موضوع تشکیل تعاونیهای کشاورزی است زیرا تاکنون کشاورزانی که برای تشکیل این قبیل تعاونیها به ادارات کل تعاون مراجعه می‌کردند، به لحاظ نارسایی قانون، بعد از تشکیل پرونده و ارائه به ثبت، مراتب ثبت را تحت پوشش سازمان تعاون روستایی به ثبت می‌رساندند و این نیز از موارد اشکال در قانون بود که بعد از بحثهایی که در کمیسیون مربوطه شد در ماده ۳۰ تشکیل تعاونی جزء یکی از وظایف و اختیارات وزارت تعاون منظور شد.

علیهذا بعد از این شورای ثبت هر نوع تعاونی کشاورزی را در زمره کارهایی که مرتبط با وظیفه وزارت تعاون نیز می‌باشد ثبت خواهد کرد، در گذشته بعضاً حتی مردم غیر روستایی هم که می‌خواستند در زمینه فعالیتهایی مثل گلخانه داری و تولیدات گیاهی و یا مواردی از این دست در قالب تعاونی کارکنند مشکل داشتند ولی با اصلاحات مربوطه مشکلشان برطرف می‌شود.

نکته دیگری که شایان توجه می‌باشد، این است که اگر تصور شود قانون برای همیشه اصلاح شده و نیاز به بازنگری ندارد (مطلبی را که شما به آن اشاره داشته‌اید)، باید بگوییم تصور درستی نیست. هیچ قانونی منبعث از تفکر انسان جاودانه و ابدی نیست زیرا پس از مدتی تجربه کردن، و باتوجه به مقتضیات

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زمان ممکن است تغییر کند همان طوری که اصلاح قانون تعاون براساس شرایط فعلی، به روز درآمده و تهیه و تنظیم شده و ممکن است که در آینده اصلاحات مجددی توسط آیندگان صورت پذیرد. بنابراین، در خصوص اصلاح قانون تعاون هم این گفته مصداق دارد و در آینده معایب و محاسن آن مشخص خواهد شد.

○ پرسش:

اخیراً کلیات طرح تأسیس بانک تعاون در شور اول تصویب شد، به نظر جنابعالی آیا با شروع به کار بانک تعاون و متمرکز شدن توزیع تسهیلات تکلیفی بخش تعاون در این بانک، مشکلات عمومی تعاونیها در زمینه اعتبارات مزبور حل خواهد شد چرا و چگونه؟

□ پاسخ:

همانگونه که مستحضرید کلیات تأسیس بانک تعاون در شور اول مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید و به کمیسیون ذیربط ارجاع گردید (کمیسیون امور اقتصادی، دارایی و تعاون) و در حال حاضر هم مصوبه‌ای برای صحن آماده شده است. به نظر می‌رسد در صورتی که دولت انجام این امر (تأسیس بانک) را ضروری تشخیص دهد حامی و پشتیبان آن خواهد بود و این مسلماً کمک مؤثری است به بخش تعاون. به هر ترتیب، در حال حاضر به دلیل تنوع پیشنهادات نمی‌توان به حیثه تأثیر بانک اشاره کرد اما این که می‌فرمایید آیا با تشکیل بانک تعاونی مشکلات عمومی تعاونیها در زمینه اعتبارات حل خواهد شد؟ تصور نمی‌کنم چنین عملی حادث شود، چرا که حل و رفع مشکلات تعاونیها در گرو بسیاری از

مسائل است که در جای خود قابل بحث است.

به طور مثال اگر فکر کنیم مسائلی که کشاورزان در ارتباط با اعتبارات داشته‌اند با تشکیل بانک کشاورزی می‌بایست حل می‌شد، چرنا کتون حل نشده است؟ و یا در صنایع و معادن که بانک صنعت و معدن را دارند خوب، اگر این برای رفع تمام مشکلات اعتباری صنعت و معدن بوده است؛ می‌بینیم که هنوز مشکلات حل نشده‌ای وجود دارد، بنابراین بانک حل کننده همه مشکلات نیست به بخشی از آن می‌پردازد.

در بحث کشاورزی که من بدان اشاره کردم اگر امکاناً قرار بود که بانک کشاورزی آنقدر اعتبارات داشته باشد که در اختیار کشاورز بگذارد هرگز کار دلالی در زمینه کشاورزی شکل نمی‌گرفت. سلف خریدن در کشاورزی یکی از اصول کار تجارت کسبه میادین تره‌بار است، پس بانک نمی‌تواند تمام مشکلات را حل کند!

اما از رهگذر یک سری قوانین و مقررات جاری و بعد آموزش کار مدیریت تعاونیها می‌توان نوع فعالیت تعاونیها را اصلاح کرد. شرکتیهای تعاونی با هر تعداد عضو نباید نگاهشان فقط به منابع اعتباری دولتی و تسهیلات اعطایی یارانه‌دار باشد زیرا که اگر دولت می‌خواست جریان تشکیل سرمایه یک سویه و فقط از سوی دولت باشد، خود متولی کامل امور می‌شد. (و در آن صورت که دیگر نوع و نام این فعالیتها را نمی‌شود تعاونی گذاشت) به نظر ما اگر قرار بر این باشد که برای کلیه مشکلات اعتباری شرکتیهای تعاونی، بانک تعاونی تشکیل شود چنین چیزی امکان‌پذیر نیست ولی من می‌توانم پیش‌بینی کنم که بانک تعاونی یک بازوی همکاری قوی برای بخش تعاون خواهد بود.

○ پرسش:

در صورت تصویب نهایی قانون تأسیس بانک تعاون آیا ممکن است که دولت در مورد مصوبه مجلس شورای اسلامی اقدام و حمایت کافی به عمل نیاورد؟

□ پاسخ:

ببینید در متن قانون به دولت اجازه داده شده است نه تکلیف. اما باین وجود به نظر می‌رسد که آینده روشنی در این قضیه وجود دارد.

○ پرسش:

با عنایت به سیاستهای دولت درباره نقش تعاون و تعاونیها در کم کردن مسئولیت تصدی‌گری دولت در بخشهای مختلف اقتصادی و اجتماعی طی برنامه سوم، وزارت تعاون چه برنامه‌هایی دارد؟

□ پاسخ:

به طور کلی جهت‌گیری دولت در راستای کاستن از تصدی خود مدتهاست که آغاز شده و این روند هم طبعاً در برنامه سوم جای پای محکمی دارد. اطلاع دارید که قبلاً هم فعالیت‌هایی در این زمینه صورت گرفته است اما صراحت آن را در تبصره ۲۵ قانون بودجه سال ۷۷ به وضوح می‌بینیم که قانونگذار تکلیفی را به عهده دولت در این ارتباط گذارده است که دولت باید به آن بپردازد. دولت هم مدتی است که به این کار پرداخته است. من عین متن قانون را عرض می‌کنم:

«در اجرای بند دوم اصل ۲۳ قانون اساسی و تبصره‌های ۴۱ و ۴۵ قانون برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و به منظور کاهش حجم تصدی دولت و تشویق سرمایه‌گذاری بخشهای تعاونی و خصوصی، دولت موظف است تا قبل از تقدیم لایحه بودجه سال ۷۸ کل کشور به

به طور مثال در گذشته فارغ‌التحصیلان دانشگاهها در بسیاری از بخشها به این فکر بودند که وقتی فارغ‌التحصیل شدند بیایند و کارمند دولت شوند، ولی الآن اینطور نیست! شما امروز شاهد و ناظر هستید که در دستگاههای دولتی جای پذیرش نیرو با گستردگی تعداد فارغ‌التحصیلان نیست و لذا اگر قرار باشد ما استقلال کشور و عدالت اجتماعی را تعمیم دهیم باید از رهگذر تشکلهای تعاونی مورد تخصص‌شان برای آنها ایجاد استقلال کنیم تا به جای اینکه بروند کارمند و حقوق بگیر دولت شوند، برای خودشان کارکنند، و یا به جای اینکه بروند در یک شرکت غیردولتی برای بخش خصوصی کارکنند برای خودشان کارکنند وعده‌ای از فارغ‌التحصیلان مرتبط باهم جمع شوند و شرکت تعاونی تشکیل دهند.

این مطلوب‌ترین کاری است که دولت در جهت تعمیم عدالت اجتماعی می‌تواند انجام دهد و زمینه‌های آن نیز وجود دارد. انشاء... در آینده نه چندان دور ما شاهد این خواهیم بود که آن دسته‌ای که به تجربه خودشان اعتقاد دارند و فارغ‌التحصیلان

مجلس شورای اسلامی برای تعیین تکلیف کلیه شرکتهای بخش دولتی از جمله شرکتهای و سازمانهای دولتی موضوع بند «و» تبصره ۲ این قانون از طریق انحلال، واگذاری، فروش سهام به بخشهای خصوصی و... اقدام نماید. آن دسته از شرکتهایی که در اجرای اصل ۲۴ قانون اساسی الزاماً بایستی در اختیار دولت باشد از شمول این تبصره مستثنی هستند.»

ملاحظه می‌فرمایید که بخشی از کار عمده دولت به موجب اصل چهل و چهار در اختیار دولت خواهد بود ولی بسیاری از کارهایی که جنبه اجرایی صرف دارد و خدماتی قابل واگذاری به تعاونیها و بخش خصوصی هستند می‌شود از بخش دولتی منتزع نموده و واگذار کرد.

در حال حاضر کمیسیون‌های خاصی برای این اصل تشکیل شده است نمایندگان بخش و وزارتخانه‌های مختلف برای آن در حال برنامه‌ریزی هستند. تا بسیاری از امور به بخشهای غیردولتی واگذار شود که مسلماً تعاونیها در آن سهم عمده‌ای خواهند داشت.

دانشگاههای ما هستند - تدریجاً با مشارکت یکدیگر یک کار تولیدی تعاونی را راهاندازی کنند، ما دور تازه‌ای از اهداف روشن را در این خصوص می‌توانیم پیش‌بینی کنیم. و این از جمله مواردی است که برای برنامه سوم در حوزه معاونت طرح و توسعه وزارت تعاون و در کمیته‌های کاری متعدد در حال بررسی و برنامه‌ریزی است.

○ پرسش:

نظرتان راجع به تحول در نظام‌اداری کشور چیست؟ این تحول به چه ابزاری نیاز دارد و آیا نظام‌اداری کشور، وزارت‌تعاون را برای توسعه بخش تعاونی مناسب می‌بیند؟

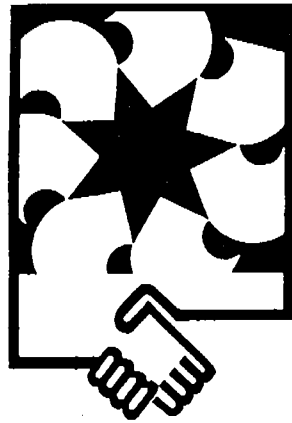
□ پاسخ:

ما تحول اداری را یک اصل می‌دانیم، همان طوریکه اطلاع دارید علیرغم همه زحماتی که همه کارکنان صدیق دولت می‌کشند و نیز با وجود هزینه‌های سنگینی که در این ارتباط بر دوش ملت و دولت سنگینی می‌کند بسیاری از مردم و ارباب‌رجوع از دستگاه‌های دولتی ناراضی‌اند. کارمندان دولت خسته‌اند، فرزندان و خانواده محترم کارکنان دولت از این‌که دورنمای روشنی را فراروی خود نمی‌بینند خود را محروم می‌نگرند، به نظر اینجانب باید تحول فراگیری در جهت حل مسائل مبتلا به مردم و کارکنان دولت انجام‌گیرد!

در این راستا وزارت تعاون هم سو و هم جهت با این تحول گام برداشته‌است، دو معاون وزیرتعاون، تعدادی از مشاوران و مدیران کل، در چارچوب این تحول در حال کار و برنامه‌ریزی هستند، انشاء... که ما حاصل تلاش آنها مفید واقع شود. به نظر من آنچه که مسلم می‌نماید این

□ پاسخ:

همانطوریکه می‌دانید برای کلیه امور دستگاه‌های دولتی مقرراتی تنظیم شده‌است و کسی نمی‌تواند برخلاف مقرراتی که در دستگاه‌های دولتی حاکم است - عمل‌کند همه خدمات رفاهی تقریباً هزینه برداراست و عمدتاً بودجه می‌خواهد، بنابراین وزارت تعاون هم در چارچوب مقررات همچون سایر دستگاه‌ها عمل می‌کند و برای ارائه خدمات رفاهی یک میزان قانونی دارد.

است که اگر قرار باشد، تحول در نظام اداری شکل و صورت بپذیرد و با این باور قلبی تمام دستگاه‌ها روی آن کار کنند - یکی از موفقیت‌هایی خواهد بود که دولت جناب آقای خاتمی به آن دسترسی پیدا کرده‌است و امیدوارم که این توفیق تحقق پیدا کند. چرا که این موضوع هم از جمله مواردی است که ما اکنون در جامعه با آن مواجه هستیم. انشاء... که روزی ناظر بر این تحول فراگیر باشیم. ولی نکته قابل ذکر در این مورد این‌است که باید همه آنهایی که واقعاً در این مورد دلسوز هستند در این جهت سرمایه‌گذاری کنند و کسانی که صاحب نظر هستند و یا نظری دارند (خارج از حوزه وزارت تعاون که در جای خود قابل پیگیری است) به وزارت تعاون می‌توانند منعکس کنند. به دیده منت نظرات آنها را می‌پذیریم و از آنها سپاسگزاری می‌کنیم.

○ پرسش:

در زمینه توسعه خدمات رفاهی کارکنان وزارت تعاون چه برنامه‌هایی در دست تهیه و اجرا می‌باشد؟

ما نه چیزی خارج از قانون و مقررات داشته‌ایم و نه داریم و نه می‌توانیم داشته باشیم، اما به هر صورت تاکنون توانسته‌ایم که امکاناتی را به طور مستقیم و درست و صحیح تهیه و ارائه کنیم و در اختیار همکارانمان بگذاریم، هر چند که این اقدامات نسبی و با بضاعت اندک بوده‌است. اما در مورد کارهایی که می‌شده‌است که انجام دهیم کوتاهی نشده‌است. من چیزهای دیگری غیر از پول، لباس و... را جزء خدمات رفاهی می‌بینم. بطور مثال خدمات مازاد درمسانی را که در حال انجام‌است.

ما برای ایجاد روحیه شادابی سعی داریم که امکانات ورزشی مناسبی را فراهم‌کنیم که بحمد... کار فراهم‌آوری این امکانات آغاز شده‌است و انشاء... بتوانیم با یک سازماندهی مناسب این فعالیتها را توسعه دهیم. هر چند که ممکن است این قضایا ظاهر رفاهی نداشته باشد، اما همین که بتوانیم با توسعه آن، هزینه بهداشت همکاران را به حداقل برسانیم مفید خواهد بود. انشاء... در آینده بتوانیم امکانات و خدمات رفاهی بیشتر و بهتری را به همکاران عرضه‌کنیم.

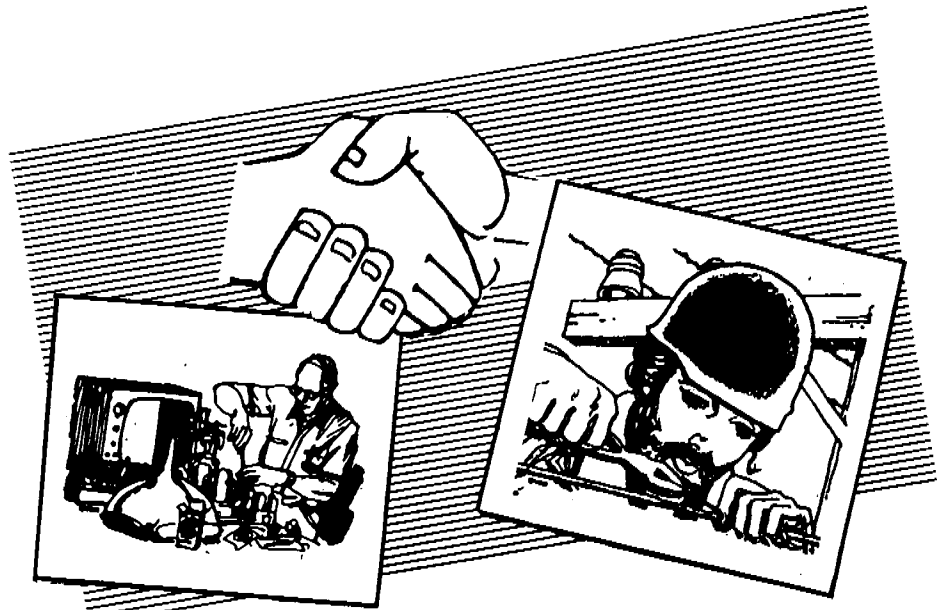
است که با اتکاء به خود و از طریق شناسائی صحیح حوایج مادی و معنوی خویش، مجاهدت و کوشش فردی را به مدد همکاری و تشریک مساعی با افراد دیگری که نیازهای مشابه دارند، گسترش دهد و نوعی سازمان مالی و دستگاه کسب و کار بوجود آورد که در آن آرمانهای عالی اخلاقی بر مبنای اصول انسانی و آزادی و برابری شکوفا گردد.

سرآمد همه این اصول عدالت و انصافی است که منبع الهام و اساس نظام تعاون و اصل حاکم بر دو جزء یا عنصر تشکیل دهنده آن، یعنی عنصر اقتصادی و جزء اجتماعی است. معرف جزء اجتماعی نظام تعاون، قواعد مربوط به عدم امتیاز و تبعیض بین نژادها و تساهل در عقاید و تساوی حقوق و مسؤولیتهای زنان و مردان در همه شؤون سازمان تعاونی و اعمال آزادیهای فردی است.

رهبران خیراندیش جوامع بشری، و مصلحان و نیک اندیشان واقعی همواره جز این منظوری نداشته‌اند که بشر آزاد فکر کند و آزادانه بر سرنوشت خود، با استفاده از حق ابراز رأی و تساوی حقوق، حاکم باشد. مجاهدات این افراد همواره در راهی می‌گردید که دموکراسی و آزادی را بر سرنوشت جامعه‌ای که موانعی تصنعی سد راه آن شده است، حاکم سازند؛ و انسان را بدون توجه به نژاد، رنگ، و ... از حق اخذ تصمیم برخوردار سازند. این، آرزوی دیرینه مصلحان و خیراندیشان است.

با توجه به این نکات انسانی و ارزشهای معنوی است که می‌گوئیم تلاش تعاونیها، تلاش انسانهایی است که به مزایای انسانیت واقف بوده و در راه تحقق اصول و آرمانهای دموکراتیک، نقش مؤثر بر عهده دارند.

در شرکت تعاونی هر عضو دارای یک رأی است و هیچ عاملی اعم از پول، موقعیت،

کنترل دموکراتیک در شرکتهای تعاونی

انسانهایی که آزاد، برابر، و با حقوق متساوی به دنیا آمده‌اند، باید به حکم طبیعت و متناسب با حیثیت انسانی با حقوقی مساوی زندگی کنند، و به زیور آزادی و برابری آراسته باشند. تعاونی فکر کنند و در مکتب تعاون، راه تنعم از زندگی مرفه‌تر را از طریق کمک متقابل و آزادی ابراز رأی بشناسند، و هر نوع محکومیتی را محکوم سازند.

به سازمانهای تعاونی ببیندیم و برای تنعم از زندگی بهتر، رفاه بیشتر و آینده بهتر دست همکاری بهم بدمیم، و خانواده‌ای نیرومند، صمیمی، آزاد، مصمم و مرفه به وجود آوریم.

تعاونیها، همین معنویات و فضائلی است که روابط عمیق و مستدل و محکمی را بین افراد موجب میشود؛ افرادی که از طریق فعالیتهای جمعی و خودیاری و کمک متقابل، انزواطلبی و گوشه‌گیری را طرد نموده‌اند.

توسعه شرکتها و سازمانهای تعاونی مبشر ایجاد یک نظام اقتصادی است که با مقاصد و هدفهای اجتماعی تلفیق یافته است. در شرکت تعاونی عامل انسان و احترام به حیثیت و شخصیت و آزادی او، از جمله اصول اساسی است. انسان آزاد قادر

شرکتهای تعاونی با اصول و قواعد کار و در قالبهای امروزی آن، نتیجه روشن بینی و بیداری و انتباهی است که افراد نسبت به قدرت همکاری و آثار عظیم خودیاری برای بهبود وضع مادی و معنوی خود و پیشرفت بسوی کمال، حاصل کرده‌اند. معنویت و همبستگی عمیقی که اساس فلسفه وجودی تعاونیها را تشکیل می‌دهد، ناظر به روابط اجتماعی بی‌مانندی است که جامعه تعاونیها، از آن برخوردار است. لازمه فعالیتهای تعاونی و شرط اساسی حصول هدفهای مورد نظر

تعاونیها و مبارزه با انحصار

در شرکتهای سهامی یا انواع شرکتهای تجارتي، هدف، اختصاص منفعت هرچه بیشتر به سهام سرمایه‌ای است و لازمه این کار نیز بالا بردن قیمت‌ها و ایجاد تقاضای کاذب یا قدرت خرید کاذب است، ولی در شرکتهای تعاونی به سهام سرمایه‌ای هیچگاه بیشتر از حد معین و متعارفی سود تعلق نمی‌گیرد. دلیل این امر آن است که تعاونیهای شرکتهایی هستند که هدف و نظرشان تأمین نیازهای مشترک و ارائه خدماتی است که همه طالب آنند، و بدین منظور از فعالیتهای جمعی و تجمع قوابره می‌گیرند، و به این مطلب اعتقاد کامل دارند که نفع فرد در نفع جمع است.

تجارتي، هدف، اختصاص منفعت هرچه بیشتر به سهام سرمایه‌ای است و لازمه این کار نیز بالا بردن قیمت‌ها و ایجاد تقاضای کاذب یا قدرت خرید کاذب است، ولی در شرکتهای تعاونی به سهام سرمایه‌ای هیچگاه بیشتر از حد معین و متعارفی سود تعلق نمی‌گیرد. دلیل این امر آن است که تعاونیها شرکتهایی هستند که هدف و نظرشان تأمین نیازهای مشترک و ارائه خدماتی است که همه طالب آنند، و بدین منظور از فعالیتهای جمعی و تجمع قوابره می‌گیرند، و به این مطلب اعتقاد کامل دارند که نفع فرد در نفع جمع است.

وقتی کنترل کار شرکت به دست فرد اعضا آن باشد، و عموم اعضا در حق رأی و اظهار و نظر و نظارت بر کارهای شرکت از تساوی کامل و آزادی برخوردار باشند، و برای تأمین نیازهای مشترک خود دست همکاری به هم داده باشند، و از روی اراده و اختیار به عضویت در شرکت تعاونی درآمده باشند، طبعاً هیچگاه گرفتار و سوسه انحصارگرایی

تولید به کار می‌اندازد. انگیزه او در این امر، تحصیل سود است. به این امید سرمایه خود را به مخاطره می‌اندازد که هرچه ممکن است سود بیشتری بدست آورد و چه بسا که گاهی اوقات نفع او ایجاد نماید عرضه تولید کالای بخصوصی را مدتی به تأخیر اندازد؛ خریداران و مشتریان آن کالا را با مضيقه روبرو سازد؛ در آنان عطش و اشتیاق فراوان برای خرید آن کالا ایجاد نماید؛ و در نهایت، به هر قیمتی که بخواهد آن را به بازار عرضه کند.

سعی این نوع تجار و سرمایه‌داران در آن است که از طریق ایجاد محدودیت یا کمیابی مصنوعی، همواره مصرف‌کننده را در حالت خوف و رجا نگاهدارند و تا سرحد امکان از او بهره‌برداری کنند.

شرکتهای تعاونی هیچگاه نمی‌توانند به سوی انحصار پیش روند، زیرا در این مؤسسات، تولیدکننده، خود مصرف‌کننده است، و برای تأمین مصرف خود، دست به کار تولید می‌شود.

در شرکتهای سهامی یا انواع شرکتهای

ایجاد شرکتهای تعاونی حاصل آشنایی انسان به فواید همکاری و قدرتی است که در کار جمعی وجود دارد. تعاونگران دریافته‌اند که همواره باید نفع خود را در نفع جمع بیابند و آزادی را ترویج کنند؛ زیرا انسان آزاد با اتکاء به شخصیت انسانی خود قادر است صحیح بیندیشد؛ حوايج و نیازهای خود را تشخیص دهد؛ وضع مادی و معنوی خود را از طریق خودیاری و همکاری بهبود بخشد؛ بالاخره کوشش فردی را به مدد همکاری و تشریک مساعی با دیگر افرادی که نیازهای مشابه دارند توسعه دهد، و نوعی سازمان کسب و کار به وجود آورد که در خدمت انسانها باشد، و مکتبی برای پرورش آرمانهای اخلاقی بر مبنای اصول انسانی و آزادی و برابری شناخته شود.

آنچه که در نظر اول ما به امتیاز شرکتهای تعاونی از شرکتهای تجارتي است آن است که در شرکتهای مختلف تجاری، سرمایه‌گذار با استقبال از خطر، دارایی خود را در راه خرید و فروش یا

توسعه کار تعاونیها ایجاب می‌کند که دست‌اندرکار تولید شوند و برای تأمین نیازهای مصرف‌کنندگان خود، تهیه و تولید را به هم نزدیک سازند. وقتی مصرف‌کننده خود تولید کننده باشد، هیچگاه انگیزه جلب منفعت او را به سوی انحصار اغوا نمی‌کند؛ و چنین است که رفاه و آسایش بیشتر، تأمین بهتر، مسکن مناسب‌تر، و خوراک و پوشاک بهتر در این نهضت برای عموم فراهم است.

شرکت تعاونی مفید است که در سیستم قیمت‌گذاری جانب عدالت را رعایت نماید. نرخ عادلانه که مورد توجه تعاونیها است چیست؟ نرخ عادلانه فروش نرخ است که هم منافع تولیدکننده را در بر داشته باشد و هم منافع مصرف‌کننده را. این نرخ را می‌توان در سطحی بین قیمتی که تولیدکننده می‌خواهد و غالباً قیمت سنگینی است، و بهایی که مصرف‌کننده مایل به پرداخت آن است و معمولاً می‌خواهد که خیلی ارزان باشد، قرار داد.

تعاونیها با رعایت حال عموم، اعم از تولیدکننده و مصرف‌کننده، شرایطی را در قیمت‌گذاری مورد توجه قرار می‌دهند که هیچگاه یکی بر دیگری مرجح نباشد.

توسعه کار تعاونیها ایجاب می‌کند که دست‌اندرکار تولید شوند و برای تأمین نیازهای مصرف‌کنندگان خود، تهیه و تولید را به هم نزدیک سازند. وقتی مصرف‌کننده خود تولیدکننده باشد، هیچگاه انگیزه جلب منفعت او را به سوی انحصار اغوا نمی‌کند؛ و چنین است که رفاه و آسایش بیشتر، تأمین بهتر، مسکن مناسب‌تر، و خوراک و پوشاک بهتر در این نهضت برای عموم فراهم است. بسایید در تعاونیها دست همکاری به هم بدهیم، و به کمک هم، هر چه بیشتر از مواهب زندگی بهره ببریم.

خواهند ماند.

شرکت تعاونی واحدی است از اقتصاد مرکب. طرز عمل تعاونی شیوه‌ای است بین اقتصاد خصوصی تجارتي که متضمن خطرات زیاد است، و اقتصاد عمومی که اخذ تصمیم در آن عمومیت دارد. شرکت تعاونی مشوق مردم به داد و ستد برای خودشان است. مشوق مردم به تشکل و سازمان یافتن در مؤسسه‌ای است که شعارش این است: «بدون آن که متوقع سود باشید به یکدیگر خدمت کنید». شرکت تعاونی سازمانی است که بهای اجناس و کالاهایش باید بهای قیمت تمام شده و مختصر سودی باشد که به سهام تعلق می‌گیرد. یکی از تعاونگران مشهور می‌گوید:

«شرکتهای تعاونی بانیان شالوده اقتصاد کسب و کار آزادند، که همواره در حال توسعه است.»

نمی‌شوند. این از خصیصه تعاونیها است که کنترل کار، محدود و منوط به عده محدودی نیست. همه اعضا در تعیین راه و روش کار مشارکت دارند و طبیعی است که در این راه مایل به ایجاد مشکل نخواهند بود.

ولی وقتی که کنترل شرکت به جای آن که به دست انسانها باشد به عامل سرمایه سپرده شود و برای تأمین منفعت هرچه بیشتر اقدام به هر عملی مجاز شمرده شود، مسلم است که انحصار گرائی و سوسه آمیز خواهد بود. در این حالت، کنترل کار بدست عده‌ای معدود که صاحبان سرمایه‌های کلان هستند قرار می‌گیرد، و به اصطلاح نظارت از بالا به پایین اعمال خواهد شد، و خط مشی را عده‌ای انگشت شمار تعیین می‌کنند و از حال دیگر افرادی که به تولیدات یا خدمات آنها نیاز دارند غافل

ایکا به منظور تحقق این اهداف، با برپایی نشستهای بین المللی، منطقه‌ای و ایالتی و بخشی، به عنوان تریبونی برای تبادل تجربیات و اطلاعات در بین طیف وسیع اعضاء خود خدمت می‌کند.

ایکا از طریق مراکز خود در ژنو و دفاتر منطقه‌ای در اروپا، آمریکا، آفریقا و آسیا و اقیانوسیه و همچنین دفتر طرحها در آفریقا و آمریکا، کمکهای فنی لازم را برای توسعه تعاونیها در آفریقا، آسیا، آمریکای لاتین و اروپای شرقی و مرکزی تأمین می‌کند.

هیأت‌های تخصصی ایجاد شده در ایکا به مباحث فنی در بخشهای خاص اقتصادی و اجتماعی می‌پردازند. هم‌اکنون یازده سازمان تخصصی در زمینه‌های بانکداری، بهداشت، بیمه، تجارت، تعاونیهای مصرف، کشاورزی ماهیگیری، مسکن، کارگری، انرژی و گردشگری و چهار کمیته تخصصی در حوزه‌های ارتباطات، تحقیق و توسعه و توسعه منابع انسانی و کمیته جهانی زنان وجود دارد که به ترویج مشارکت زنان در نهضت تعاون اختصاص داشته و در جهت برقراری تساوی حقوق بین مردان و زنان در تعاونیها فعالیت دارد.

بخش ارتباطات ایکا مطالب و نشریات ترویجی در باب عناوین تخصصی و همچنین مجلات اداری نظیر نشریه رسمی ایکا بانام "مجله تعاون بین الملل" و "خبرنامه ایکا" منتشر می‌سازد.

از دیگر فعالیت‌های این بخش گردآوری

با اتحادیه بین المللی تعاون (آی - سی - ای) آشنا شویم

اتحادیه بین المللی تعاون

جامعه تعاونگران

نقل از: بولتن اتحادیه بین المللی تعاون

گروه ترجمه

بیش از یکصد سال تعاونی

اتحادیه بین المللی تعاون (ایکا) در سال ۱۸۹۵ در لندن بنیانگذاری شد. اعضاء اتحادیه را سازمانهای ملی و بین المللی تعاون در تمامی بخشها از جمله کشاورزی، بانکداری، انرژی، صنعت، بیمه، ماهیگیری، تعاونیهای مسکن، گردشگری و مصرف تشکیل می‌دهد. ایکا دارای ۲۳۶ سازمان عضو از ۹۳ کشور می‌باشد که در مجموع تقریباً ۷۲۵ میلیون نفر را در سراسر جهان تحت پوشش دارد.

اتحادیه ایکا در سال ۱۹۴۶ یکی از اولین سازمانهای غیر دولتی بود که از جایگاه مشاوره‌ای در سازمان ملل متحد برخوردار شد. امروزه این اتحادیه یکی از ۴۱ سازمانی به شمار می‌رود که در

شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد (اکو سوک) دارای جایگاه مشاوره عمومی است.

اهداف اتحادیه بین المللی تعاون

هدف اصلی "ایکا" ترویج و تقویت تعاونیهای مستقل در سراسر دنیاست. ایکا همچنین از طریق اقدامات خود در سطوح بین المللی، منطقه‌ای و ملی اهداف زیر را دنبال می‌کند:

■ ترویج و حمایت از ارزشها و اصول تعاون؛

■ تسهیل روند توسعه اقتصادی و دیگر روابط سودمند مشترک بین سازمانهای عضو ایکا؛

■ پیشرفت بیشتر اقتصادی و اجتماعی اعضاء ایکا و جوامع آنها.

اتحادیه بین المللی تعاون یک انجمن غیر وابسته و غیر دولتی است که بعنوان نماینده و خدمتگزار، تعاونیهای سراسر جهان را با هم متحد می‌کند.

شراکت تعاون و انجمنهای اعتباری

ایکا به منظور انجام فعالیتهای خود با نزدیک به ۳۰ آژانس توسعه‌گر بین‌المللی و ملی و وزارتخانه‌های دولتی همکاری می‌نماید. این شرکا از طریق ارائه کمکهای پولی و فن‌آوری از "برنامه توسعه ایکا" حمایت می‌کنند. کل بودجه برنامه توسعه در سال ۱۹۹۶ حدود ۸ میلیون فرانک سوئیس بود.

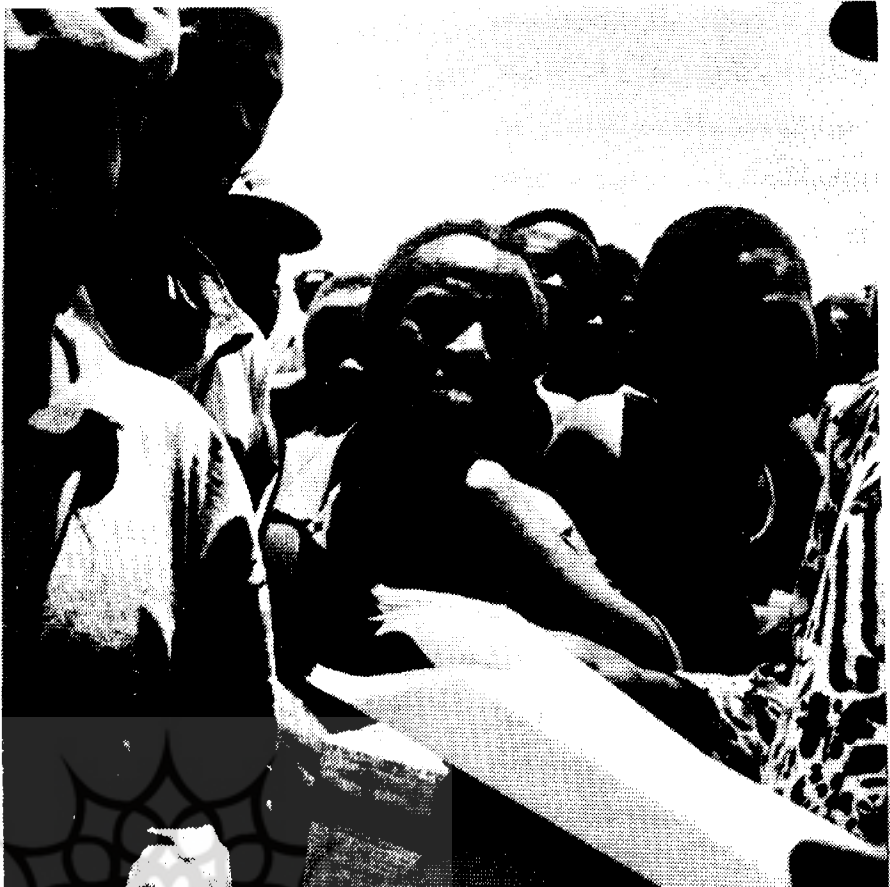
اصول جدید تعاون

اتحادیه بین‌المللی تعاون (ایکا) در سال ۱۹۹۵ با تصویب بیانیه جدید هویت تعاون، مشتمل بر اصول اصلاح شده تعاون، یکصدمین سالگرد خود را برگزار نمود. این اصول عبارتند از:

- ۱- عضویت داوطلبانه و آزاد.
- ۲- نظارت دموکراتیک اعضا
- ۳- مشارکت اقتصادی اعضا
- ۴- استقلال و عدم وابستگی
- ۵- آموزش، تربیت و اطلاع‌رسانی
- ۶- تعاون بین تعاونیها
- ۷- توجه خاص به جامعه

روز جهانی تعاون

از روز جهانی تعاون اولین بار در تاریخ ۷ جولای ۱۹۲۳ برای تحکیم وحدت اتحاد بین‌المللی تعاون و به عنوان وسیله‌ای برای تبلیغ و اشاعه نهضت تعاون در سراسر جهان تجلیل شد. در سال ۱۹۹۵ که به عنوان سده تشکیل اتحادیه بین‌المللی تعاون نام برده شد، مجمع عمومی ملل متحد با توجه به این حقیقت که تعاونیهای گوناگون عامل ضروری در توسعه اقتصادی و اجتماعی تمامی کشورها هستند، اولین شنبه ماه جولای هر سال را به عنوان "روز جهانی تعاون ملل متحد" نامگذاری نمود.

برنامه پاسخگویی نیازهای تعاونیها به کمکهای فنی در زمینه توسعه تعاونی می‌باشد. برنامه‌های ایکا براساس اولویتهای مشخص اعضا بر موارد زیر تأکید و تمرکز دارد:

- نهادینه‌سازی، توسعه منابع انسانی، مشارکت زنان، برنامه‌ریزی راهبردی
- ترغیب دولتها به ایجاد جوی مناسب برای توسعه تعاونیها، از جمله برگزاری کنفرانسهای وزراء در سطح منطقه‌ای برای حساس نمودن دولتمردان در زمینه نقش تعاونیها
- ایجاد شبکه ارتباطی و ارتقاء سطح تبادل تجربیات و کمک نهضتهای تعاون به یکدیگر

- بسیج منابع مالی برای توسعه

تعاون

اطلاعات در زمینه توسعه تعاونیها، اطلاعاتی از بخشها و آمار گوناگون می‌باشد که از طریق صفحات «وب» ایکا و سیستم «خادم گوفر» در دسترس اعضا ایکا و عموم مردم می‌باشد. این سیستمها با همکاری "مرکز تعاون" دانشگاه ویسکانسین و همچنین از طریق نمابر و پست امکانپذیر شده‌اند. یک کتابخانه کوچک و آرشیو سازمان نیز برای دانشجویان و محققان تعاونی موجود می‌باشد.

ایکا با سازمان ملل متحد و آژانسهای تخصصی آن و سازمانهای غیر دولتی با اهداف مشابه همکاری می‌کند.

برنامه توسعه ایکا

برنامه توسعه ایکا قریب به چهار سال تجربه را پشتوانه خود دارد. این

نظام کارآمد تعاونی در آستانه

قرن بیست و یکم

دیدگاه آسیای جنوبی

لیکن در ادامه راه، مجموعه سیاستهای کلان اقتصادی؛ سرمایه گذاری در ماوراء بحار (آسیای میانه) و حضور فعال در بازارهای جهانی در تمام ابعاد فعالیتهای اقتصادی را تشویق کرد. کشورهای آسیای شرقی بعداً به دیگران تأسی کرده و به استراتژی ارائه تولیدات خویش در بازارهای خارجی گرایش یافتند و بدین ترتیب سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی تشویق می‌گردید و به اصطلاح ببرهای آسیایی قادر به جذب تکنولوژی و صنایع سنگین جدید در کنار صنایع تبدیلی مدرن فرآورده‌های کشاورزی شده بودند. اقتصاد آسیای شرقی توانست سهم خود را در صادرات جهانی از ۸ درصد در سال ۱۹۶۵ به ۲۰ درصد در سال ۱۹۹۴، افزایش دهد.

در مقابل، کشورهای آسیای جنوبی، سیاستهای تجاری خویش را بر مبنای صادرات محصولات اولیه و جایگزین کردن واردات از طریق به کارگیری بیشتر صنایع داخلی، تنظیم و اعلام نمودند. بهای مواد اولیه شناور بود و همین امر بر بی‌ثباتی اقتصاد این کشورها مؤثر واقع شد بر این قیاس، بازار کشورهای شرقی آسیا بازتر از کشورهای جنوب شرقی آسیا بود که به نوعی بسته بودند. کشورهای آسیای شرقی نه تنها با یکدیگر به داد و ستد می‌پرداختند بلکه همواره نگاهی هم به تجارت فرا منطقه‌ای داشتند که این امر به رقابتی سالم و افزایش کیفی محصولات تولیدی آنها منجر می‌شد.

پیمان «آ. سه. آن» از زمانی که موجودیت یافت، تسهیلات فراوانی برای فعالیتهای اقتصادی فراهم نمود. زیرا

از: اوپالی هراتس^(۱)

مأخذ: نشریه گفتگوی تعاونی - اتحادیه بین‌المللی تعاون

قسمت اول ترجمه: محمود رجیبی

وضعیت کنونی محیط اقتصادی در کشورهای آسیایی:

به منظور تعیین دلایل و اثرات و نقش تعاونیها در وضعیت فعلی محیط اقتصادی اجتماعی منطقه جنوب آسیا و همچنین ارائه راهکارهای آینده، ارزیابی موقعیت کنونی این تعاونیها در منطقه ضروریست.

موقعیت اقتصادی:

قاره آسیا، حرکت خود را به سوی توسعه، بعد از جنگ دوم جهانی آغاز نمود. در این راستا، کشورهای مختلف قاره، راههای گوناگونی را برای ادامه مسیر

برگزیدند. برخی از این کشورها، سیاستهای اقتصادی کلان خود را تحت سلطه جدی سرمایه داری و برخی دیگر، با اتکا به - خط مشیهای سوسیالیستی و سیاستهای متمایل به نیروهای داخلی و با هدف نیل به «خود اتکایی»- تنظیم کرده و پی گرفتند. در قاره آسیا، سه فلسفه اقتصادی طرح‌ریزی و به کار گرفته شد: سرمایه‌داری؛ سوسیالیستی و نظام مختلط.

اگرچه، ژاپن در آغاز راه، روشهای محافظت و مراقبت از صنایع داخلی و افزایش تمایل عمومی به استفاده از تولیدات داخلی را سرلوحه سیاست خود قرار داد،

کشورهای جنوب آسیا حتی قادر نبودند که با یکدیگر به همکاری و دادوستد بپردازند. این نشانه‌ها بعداً از طریق اصلاحات ساختاری در ژاپن، کره جنوبی و تایوان پس از جنگ دوم جهانی مورد حمایت قرار گرفت. اصلاحات ارضی به مثابه یک عملیات نظامی و در قالب تحویل زمین به زارعین بدون زمین مستأجرین و تعیین سقف مجاز جهت دارندگان زمین، انجام گردید. در کنار این اقدامات، اصلاحات اعتباری، حمایت و تأمین نیازمندیهای کشاورزان و کار آفرین‌های خرده پا، نیز صورت گرفت. انجام و توسعه این قبیل امور، بر تعاونیهای کشاورزی اثرات فوری داشت و تا به امروز، تعاونیهای کشاورزی از منافع و مزایای تولید انحصاری، بهره‌مند گردیده‌اند.

از طرف دیگر، اقتصاد جنوب آسیا بر مبنای ساختار فئودالی و شبه فئودالی بنا هدف تأمین منافع مالکیت پنهان سنتی، ادامه می‌یافت. سریلانکا، حداقل در رابطه با سقف مالکیت زمین قدمهای شجاعانه‌ای برداشت، لیکن دیگر کشورها همچنان بهمان صورت باقی مانده‌اند. در چنین شرایطی، تعاونیهای کشاورزی امکانات بالقوه لازم را جهت نیل به رشد مطلوب در اختیار نداشتند.

تحقیقاتی که در سال ۱۹۹۷ و از سوی «مرکز توسعه انسانی» در پاکستان انجام گرفت، نشان می‌دهد که حقایق ذیل در ارتباط با مقوله توسعه در جنوب آسیا مؤثر بوده‌اند:

۱- تولید ناخالص ملی سرانه در جنوب آسیا (۳۰۹ دلار در سال ۱۹۹۳) پایین‌تر از هر منطقه دیگری در سطح جهان می‌باشد.

۵۰۰ میلیون نفر زیر خط فقر زندگی می‌کنند و این در حالی است که ۲۲ درصد از کل جمعیت جهان در آسیای جنوبی زندگی می‌کنند. یعنی تقریباً ۴۰ درصد جمعیت فقیر جهان.

۲- نرخ ۴۸ درصد بزرگسالان باسواد منطقه جنوب آسیا، نسبت به سایر نقاط جهان پایین‌ترین نرخ است.

در حالی است که جنوب آسیا همچنان در جستجوی ابزار ضروری و اساسی، برقراری یک حکومت مناسب است. مشکل استقراض و بدهیهای خارجی، یکی دیگر از مشکلات کشورهای در حال توسعه آسیایی می‌باشد. مجموع استقراض دراز مدت سریلانکابه عنوان ۶۴/۷ درصد درآمد ناخالص ملی در سال ۱۹۸۷، و همین

۳- در شرایطی که ملل ثروتمند جهان، هزینه‌های نظامی خود را به میزان ۲۴ درصد کاهش داده‌اند، جنوب آسیا، هزینه‌های نظامی خویش را بمیزان ۱/۶ درصد افزایش داده است.

۴- شرق آسیا در زمینه تجارت دولتی به رژیم خوب و مناسبی دست یافته است. بوروکراسی و جامعه مدنی به نحوی با یکدیگر هماهنگ و متصل شده و روح قانون به گونه‌ای قابل قبول رعایت می‌شود و این

مقدار استقراض به صورت ۵۰/۶ درصد درآمد ناخالص ملی در بنگلادش در زمره بسالترین میزان بدهی در این منطقه محسوب می‌گردد.

پرداخت بدهی‌ها و تحمل هزینه‌های جنبی ناشی از آنها همراه با فشارهای وارده از سوی سازمانهای پرداخت کننده این قبیل وامها، تا مدتهای مدیدی برای دو کشور مورد اشاره، مشکلات فراوانی را به ارمغان آورده بود.

مهاجرت نیروی کار به کشورهای ثروتمند، همزمان با صدور کالاهای تجاری سنتی، به این قبیل کشورها، کمک کرده است تا به پایین‌ترین سطح توازن ارز خارجی دست یابند. معذالک باید توجه - داشت که هزینه‌های اجتماعی ناشی از مهاجرت نیروی کار به خارج، بسیار سنگین بوده است. اصولاً کسری توازن معاملات تجاری، یکی از مشکلات دائمی رویاروی کشورهای جنوب آسیا بوده است. سهم این کشورها در تجارت جهانی رقم ناچیز یک درصد را نشان می‌دهد - لذا آنها نتوانستند به هیچ نوع قابلیت در رقابتهای بین‌المللی دسترسی پیدا کنند. داد و ستد توسط تعاونیها بسیار کم و محدود به اقلام عمده کشاورزی بوده است. با توجه به رشد پایین اقتصادی و گذار از مرحله انتقالی کشورهای آسیایی بویژه، جنوب آسیا، این کشورها نیز با تعاونیها همان مسائل و معضلات در زمینه تطبیق ساختاری با شرایط جدید را دارند.

از سوی دیگر این قبیل کشورها در صورتی که قادر باشند با استفاده از قدرت کنونی خویش تحت بازرگانی محافظت شده‌ای نسبت به بازسازی فنی سیستمهای تولیدی خود در جهت توزیع و با توجه به شرایط بازار اقدامات مؤثری انجام دهند، فرصتهای مفیدی را در اختیار خواهند داشت.

وضعیت محیط اجتماعی:

توسعه اجتماعی هدف نهایی و در عین حال یکی از ابزارهای عمده شرکت‌های تعاونی در چارچوب قوانین و مقررات هر جامعه‌ای می‌باشد. بنابراین، شاخصهای اجتماعی نیز خود، در نحوه عملکرد هر

تعاونی مؤثر خواهد بود.

اساساً، یک شرکت تعاونی، به منظور حفظ بقا خویش ناچار است متکی به سیستم قدرتمند و دارای اتکاب به نفس، عضویت باشد. لذا، سطوح مختلف توسعه اجتماعی رابطه تنگاتنگی با موفقیت یا شکست یک سازمان تعاونی دارد. در همین راستا موفقیت تعاونیها در ژاپن، کره و سنگاپور، مثالهای روشن و گویایی هستند. میزان باسواد بزرگسالان در منطقه آسیای جنوبی، پایین‌ترین سطح را در جهان نشان می‌دهد و این در حالی است که کشور سریلانکا بالاترین سطح در جنوب آسیا را به خود اختصاص داده است. امکانات و رفاه بهداشتی در اختیار ۹۳ درصد از جمعیت می‌باشد. اما همین کشور سریلانکا در عین حال بالاترین سطح مرگ و میر (نیمی از مرگ و میر افراد زیر پنجاه سال سن) را با توجه به جمعیت خویش، در منطقه از آن خود کرده است. نرخ تولد به ۱/۵ درصد کاهش یافته است. در شرایطی که دیگر کشورها سطح بالاتری را در زمینه کنترل زاد و ولد دارا می‌باشند.

کشورهای آسیایی، قطع نظر از سطح توسعه خویش، هنوز هم متعهد به برقراری ابقاء یک سیستم با ثبات و ایمن تأمین مواد غذایی می‌باشند. ژاپن و بنگلادش در زمینه برداشت انبوه محصولات غذایی و از جمله حبوبات، همزمان با تنظیم قیمت بازار بویژه برای محصولات غذایی اساسی تولید شده در سطح مناطق، ناچار به برقراری و تخصیص یارانه‌های طولانی مدت هستند. در این مورد بخصوص، تعاونیها در تمام کشور، نقش عمده‌ای ایفا می‌نمایند. حتی در ارتباط با موافقتنامه‌های (WTO) - سازمان

تجارت جهانی) و نیز مصوبات مربوطه، تاکنون کشورهای آسیایی توانسته‌اند نیازهای اولیه و اساسی جوامع خویش را برآورده نمایند.

برائر فشارهای فزاینده مؤسسات اعتباری (پولی) بین‌المللی و همچنین سازمان تجارت جهانی (WTO)، بعضی از تدارکات و برنامه ریزی‌های قابل قبول برای کشورهای در حال توسعه در آینده به بار خواهد نشست.

کشمکشهای قومی فرقه‌ای در جنوب آسیا، خسارات بسیار سنگینی بر زندگی مردم این مناطق و نیز رشد اقتصادی آنها تحمیل نموده است. علاوه بر اینها، هزینه‌های تسلیحاتی نظامی بسیاری از کشورهای آسیای جنوبی، افزایش یافته‌اند. بعد از کنفرانس سازمان ملل در خصوص توسعه اجتماعی، تمایل و خواست برای برقراری پیمانها و تشکیل اتحادیه‌های بین‌دولتها و سازمانهای مردمی، تعاونیها رانیز در زمینه فراگیر ساختن موارد اجتماعی مورد بحث، بهره‌مند خواهند ساخت.

با قبول اصل «علاقتمندی به جامعه»، تعاونیها می‌بایست در خصوص ایجاد موازنه بین فعالیت‌های اقتصادی و امور اجتماعی همت بگمارند. در حال حاضر، تعاونیها در بخش مربوط به مسائل اجتماعی، از قبیل بهداشت، زندگی بهتر و انرژی به طور فزاینده‌ای در حال گسترش هستند. سازمان تعاونی بهداشتی درمانی آسیا و اقیانوسیه که به تازگی تأسیس شده است، قادر است در زمینه بسیاری از اقدامات بهداشتی و سلامت افراد نقش راهبردی مفیدی ایفا نماید. سازمانهای

تعاونی جوانان نیز پدیده‌های جدید دیگری از این نوع می‌باشند.

نحوه حضور تعاونیهای چند منظوره (MPCS)^۲ در موقعیت کنونی:

سريلانكا تا سال ۱۹۵۶ که برای اولین بار نظام تعاونی چند منظوره را در خاک خویش به کار گرفت، دارای نظام تعاونی یک یک منظوره که در رأس آن مدیریت گروهی با اختیارات برابر قرار داشت، بود. و به همین دلیل این کشور، نسبت به سایر کشورها به لحاظ اقتصادی و سیاسی به گونه‌ای متفاوت توسعه یافته است.

ژاپن فعالیتهای تعاونی خود را با تعاونیهای یک منظوره‌ای شروع کرد که به ویژه در بخش کشاورزی و بعد از جنگ جهانی دوم تغییرات شگرفی بوجود آوردند. از این رو در کشور ژاپن تعاونیهای کشاورزی فعالیتهای بسیاری را در درون خود، سازمان داده و به مردم خدمات متنوعی را ارائه نمودند. اینگونه تعاونیها اکنون به تعاونیهایی با خدمات چند منظوره مبدل شده‌اند. سازمانهای تعاونی سريلانكا موسوم به «ساناسا»^۳ نیز در همین مسیر گام بر می‌دارد و به اعضا خویش خدمات مصرفی را همراه با بازاریابی ارائه می‌نماید.

با این حال، باید توجه داشت که بین یک «تعاونی چند منظوره» و یک «تعاونی خدمات چند منظوره» تفاوت آشکاری وجود دارد. «تعاونیهای خدمات چند منظوره» با سازماندهی یک واحد تعاونی دارای وظیفه خاص و به عنوان مثال یک تعاونی با هدفی خاص در زمینه اعتبار، کشاورزی و یا مسکن، کار خود را آغاز

می‌نمایند، اما همراه با ارائه آن خدمت ویژه سایر خدمات اضافی و یا کمکی به اعضا خویش را نیز عهده دار می‌شوند. این قبیل تعاونیها همچنان به اصول و اهداف اولیه خود پایبند هستند.

از سوی دیگر، «تعاونیهای چند منظوره» با هدف ارائه خدمات متعدد ولی دارای ارزش و اهمیت یکسان به اعضا تشکیل می‌گردند. تعاونیهای چند منظوره، همانگونه که در سريلانكا مشغول فعالیت هستند، با انگیزه برآوردن نیازمندیهای اقتصادی و اجتماعی اعضا تشکیل شده و به کار خویش ادامه می‌دهند.

آنها به اعضا خویش، در زمینه اعتبار، مواد اولیه مورد نیاز در بخش کشاورزی، خدمات مصرفی و غیره با اهمیت یکسان، کمکهای لازم را ارائه می‌دهند. تعداد کمی تعاونی در هند با همین وظایف مشابه، فعالیت می‌نمایند. تعاونیهای چند منظوره، با جامعه فقرا که از قدرت خرید بالائی برخوردار نیستند، ارتباط وسیع و همه

جانبه‌ای دارند، لذا این گونه تعاونیها به سادگی قابل اعتماد می‌شوند. اگر چه در سال ۱۹۵۶، آزمایش و تجربیات بدست آمده صرفاً براساس اهداف و ایده آلهای اجتماعی، پی‌ریزی شده بودند، لیکن این تعاونیها توانستند به مراتب بیش از تعاونیهای یک منظوره اولیه، اعتماد عمومی را به خود جلب کنند. «کمیسرین عالی» مسؤل رسیدگی به امور تعاونیها در دهه ۶۰ در سريلانكا نیز، عامل قابلیت اعتماد بین اعضا و تعاونیها را بطور جدی مدنظر قرار داد و در همین رابطه، ادغام هرچه بیشتر اهداف و خدمات در تعاونیها را توصیه نمود.

این تعاونیها در حال حاضر با توجه به دو دلیل ذیل با یکدیگر ارتباط می‌یابند:

اول، جوامع روستائی با استفاده از سیستمهای خدماتی منسجم و مرتبط با یکدیگر، زندگی بهتری برای خود فراهم می‌نمایند، به عنوان مثال در طول ایامی که عملیات کاشت و برداشت انجام نمی‌شود، اعتبارات مصرفی و مورد نیاز خویش را فراهم کنند.

دوم، در جوامع فقیرتر، تعاونیهای بزرگتر که حجم وسیع‌تر عملیات تجاری را سامان می‌دهند، نسبت به تعاونیهای کوچک‌تر، از ثبات و پایداری بیشتری برخوردار می‌باشند و با توجه به ساختار ثابت و هماهنگ پرداخت دستمزد به کارکنان تعاونیها، هزینه عملیات به مراتب کاهش می‌یابد.

نگرش فعلی به تعاون و تعاونیهای چند منظوره:

اصولاً در تفکر تعاونی و شیوه‌های تعاونی انجام امور، ظرف ده سال گذشته، تغییرات شگرفی ایجاد شده است. زمانی که بحث شناسائی تعاونیها و اصول تعاون در سال ۱۹۸۸ آغاز گردید، ساختار تشکیلاتی و عملیات بسیاری از تعاونیها شرایطی بحرانی داشت.

البته در کشورهایی نظیر استرالیا، بریتانیا کبیر، ایالات متحده آمریکا و کشورهای اسکانندیناوی اعطای شخصیت حقوقی به تعاونیها و قانونمند کردن عملیات تعاونی قبلاً انجام شده بود.

شرکت‌های تعاونی فوق العاده بزرگ، قبلاً با کاهش حجم عملیات خویش، خود را کوچکتر کرده بودند. لذا در این مورد به خصوص، تعاونیهای متعلق و به مصرف کنندگان، توسط خود مصرف کنندگان و تحت کنترل آنان به عاملی جهت ارزیابی شخصیت تعاونیها مبدل شده‌اند.

در عین حال، زنگ خطر و هشدار از سوی بخش خصوصی همواره در حال گسترش بوده و آن عبارت است از افزایش کثرت اعضا تعاونیها به سوی شرکت‌های تولیدی بخش خصوصی. شرکت‌های چند ملیتی از جمله «ماکرو Makro» قبلاً شروع به سازماندهی باشگاههای منحصر به فردی ویژه اعضا و با هدف ارائه تخفیف‌های منظم و برنامه‌ریزی شده به مشتریان دائمی خویش نموده‌اند.

فروشگاه «هوسن Ho Sen» در تایلند حتی پا را به مراتب فراتر گذاشته و شروع

به ارائه برنامه‌های فصلی آموزشی و خدمات رفاهی به مشتریان خاصی کرده است. از زمان تصویب بیانیه جدید شناسائی تعاونیها و اصول هفتگانه تعاونی تاکنون، عملکرد تعاونیها و تخمین حجم فعالیت‌های آنان موکول به رسیدگی دقیق‌تر و جامع‌تر شده است. نهضت‌های تعاون در کشورهای توسعه یافته، هنوز خود را در رویا رویی و رقابت با بخش خصوصی می‌یابند که این رویا رویی رقابتی البته مستلزم داشتن توان مالی و براساس قدرت در یافتن بازار جهت ایجاد رقابتی پایدار و ثابت می‌باشد، و این در حالی است که آنها می‌بایست متصل به بافت جدید فرهنگی تعاونیها همانگونه که از یک شخصیت و هویت تازه انتظار می‌رود، بشوند.

این چالشها هنوز متوقف نگردیده است، تعاونیهای کشاورزی ژاپن نیز مثل تعاونیهای مصرف این کشور همچنان در حال جذب و انطباق داوطلبانه با شرایط جدید می‌باشند.

تعاونیهای عمده فروشی و خرده فروشی در انگلستان تاکنون نیمی از راه را طی کرده‌اند. بنابراین احیای دوباره تعاونیها جهت داشتن یک هویت جدید در مرحله فعلی در حقیقت نوعی عملیات پیچیده محسوب می‌شود. به همین علت، ماهیت و مفهوم تعاونی چند منظوره در بین تعاونیها به دلایل بیشماری، اعتبار لازم را کسب کرده است.

برای اولین بار، بیانیه شناسایی اتحادیه بین المللی تعاون «ICA»، به معرفی رسمی یک تعاونی می‌پردازد. این تعریف

جدید به تعاونیها کمک می‌کند تا نیازمندیهای مشترک اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی اعضا را برآورده نمایند و نیز پیشنهادات اشخاص را در خصوص مسائل تعاونیها به نحوی مطلوب مورد استفاده قرار دهند.

تعاونی چند منظوره در واقع موقعیتهای خاصی را فراهم می‌آورد تا با جمع آوری و استفاده از منابع فردی و جمعی، آمادگیهای لازم جهت رقابت با بازار آزاد فراهم شود. در سایه چنین عضویتی و با استفاده از فعالیتهای گوناگون مبتنی بر علائق اعضا و تحت یک سازمان واحد، اقدامات مفیدی انجام خواهد گرفت.

طبیعی است که استفاده بهینه از منابع توسط یک سازمان واحد، به مراتب هزینه‌های عملیاتی را کاهش داده و به حداقل می‌رساند. پیوندهای استراتژیک احتمالی بین تولید کننده و مصرف کننده تحت لوای یک سازمان واحد برای هر دو، منافع اقتصادی بیشتری را به ارمغان خواهد آورد. رقابت در قیمت گذاری کلید اصلی موفقیت در جریانات حاکم بر بازار می‌باشد.

به طور کلی، افزایش سرمایه، در درون و از طریق یک سیستم منسجم اعتباری، تولیدی و... بازاریابی یک تعاونی، به مراتب بهتر طرح ریزی و سازماندهی می‌شود. لیکن، مفهوم چند منظوره در وهله اول، می‌بایست توسط خود اعضا و به عنوان روشی اجرایی برای پیشرفت منطبق با ساختار به وجود آمده برای مقاصد مختلف، تفهیم و تأیید شود. ادغام اجباری تعاونیهای کوچک در سریلانکا در سال

۱۹۷۲ با هدف استفاده از تعاونیها به عنوان عاملی برای توسعه روستایی و شامل دیگر فعالیتهای اقتصادی اجتماعی، انجام گردیده است.

برنامه ریزیهای اقتصادی متمرکز در حوزه عمل تعاونیهای بزرگ اولیه معروف به تعاونی چند منظوره، تنظیم و به کار گرفته شده‌اند. لذا ضرورتاً، اعضاء خودشان تصمیم به ایجاد سازمانی گرفته‌اند که بر مبنای تشکیلات سازمانی تأمین کننده منافع آنها باشد اما، تعاونیهای چند منظوره در سریلانکا، همچنان میدان دار سیستم بسته توزیع اقتصادی متعلق به دوره ۱۹۷۰ می‌باشند.

بعد دیگر این قبیل تعاونی عبارت است از نیل به اهداف مرکبی که در واقع آزمایش خاصی برای مدیریت دموکراتیک، مسئولیت اجتماعی و خودکفایی اقتصادی است. انطباق تمامی این عوامل با یکدیگر، البته مقوله چندان ساده‌ای هم نیست.

عوامل تأثیر گذار در تعاونیهای چند منظوره:

عوامل بیرونی: سیاسی شدن

موضوع سیاسی شدن تعاونیها در سطوح مختلف، گریبانگیر بسیاری از کشورهای آسیایی است. تعاونیهای چند منظوره کشاورزی در ژاپن از سوی احزاب محافظه کار من جمله «LDP.NTUC» مورد شناسایی قرار گرفته‌اند و در سنگاپور تعاونیها تحت نظر «NTUC»^۴ و از طرف دولت به رسمیت شناخته شده‌اند. این اقدام در رویارویی درونی با سیستم سیاسی، هیچگونه قوانین و مقررات ویژه‌ای در اختیار ندارد، بجز تعلقات

می‌نمایند. انگلستان نیز با بهره‌گیری از یک حزب تعاونی برجسته وابسته به حزب کارگر، به فعالیتهای تعاونی سامان می‌بخشد. بسیاری از کشورها هم اکنون در تلاش برای، رهاسازی تعاونیها از اهرم فشارهای سیستم سیاسی و دستگاه حکومتی، گامهای ارزشمندی برداشته‌اند. این حرکت در جنوب آسیا با روندی کند در حال پیشرفت است و با عنایت به ارتباطات نزدیک ولی بسته تعاونیها با یکدیگر از یک سیستم تأمین غذا، و توسعه سیاسی اقتصاد روستایی. بهره لازم را نصیب اعضاء می‌نماید.

عقیدتی که می‌بایست عملاً و از طریق حمایت از تأمین منافع تعاونیها و بدون سازش بر سر اصول و ارزشهای والای تعاونیها به دست آید. میزان سیاسی شدن در تعاونیها بستگی به نوسانات ایدئولوژی حاکم بر تعاونیها و نیز سیستمهای سیاسی ناظر بر تخلفات (خلاف کاریها) سیاسی مرتبط با تعاونیها دارد. تعاونیهای فلیپین از مفهوم واژه‌ای به نام «همکاری بحرانی» با دولت و نیز تعاونیهای مصرف ژاپن با گرایش به «شک و تردید» در حداقل ارتباط ممکن با انتخابات حکومت محلی و در جهت دستیابی به تقاضاهایشان، استفاده

همیاری تعاونی در بازسازی یک جامعه محلی

مورد تعاونی کوبه

نوشته: آکراکوری موتو

مترجم: سید جواد صالحی

مقدمه:

در این مقاله ملاحظه می‌شود چگونه تعاونیها می‌توانند در بازسازی جوامع در پرتو اصل هفتم اعلام شده توسط اتحادیه بین‌المللی تعاون یعنی توجه به جامعه همیاری کنند. اصلی که بر همکاری در رفع نیازهای اعضاء از طریق بنگاههای اقتصادی دلالت دارد و بدین طریق، تعاونیها که در ابتدا دغدغه عضویت را دارند می‌توانند در عین حال برای توسعه جوامعی کوشا باشند که در آن فعالیت می‌کنند. این بدان معنی است که آنها با دیگر سازمانهای مدنی و حکومتی محلی هدفهای مشترک و بخش‌های متقابل دارند و در عین حال به عنوان جزئی از اقتصاد محلی برخی فعالیت‌های اقتصادی را انجام دهند. آنها بایستی ارتباط حمایتی با جوامع محلی را از طریق تماسهای روزمره غنا بخشند، چون این امر به هر دو طرف کمک خواهد کرد که در مواقع اضطراری با اوضاع و احوال کنار بیایند. چنین حالت اضطراری وقتی دیده شد که زلزله بزرگ کوبه در ژانویه ۱۹۹۵ پیش آمد و این اتفاق ارتباط عمیقی را بر ملا کرد که بین تعاونی و جامعه محلی به وجود آمده بود.

تجارب مهم تعاونی کوبه در جزوهای با نام روح تعاونی قدرت فردا جمع آوری و

نشر یافته است که حاوی گفته‌های فرد فرد اعضاء و کارکنانی است که با زلزله بزرگ مربوط بوده‌اند و مورد توجه شدید تعاونگران و محققان سرتاسر کشور ژاپن واقع شده است. مؤسسات تعاونی واقع در کوبه، ناگویا و توکیو دست به مطالعه گسترده این تجارب زده‌اند تا از آنها چیزهایی را بیاموزند. آنها علاقه‌مند طیف وسیعی از موضوعات همچون دگرگونی‌های ممکن در رفتار مصرف‌کننده پس از زلزله، اصلاح ساختار مدیریتی تعاونی، اختلافات در فعالیتهای اعضاء و غیره هستند.

در ادامه مایلم همیاری نهضت تعاونی در بازسازی جوامع پس از زلزله ۱۹۹۵ را شرح داده و یافته‌های تحقیق انجام شده پس از واقعه را خلاصه کنم. زلزله تعاونی را خراب می‌کند.

در هفدهم ژانویه ۱۹۹۵ نیروی ویرانگر یک زلزله بی سابقه، منطقه کوبه را لرزاند و ضایعات بیشماری را به جمعیت وارد می‌آورد. متجاوز از ۶۰۰۰ نفر از ساکنین کشته شدند و ۴۱۶ هزار خانواده سرپناه خود را از دست دادند و در پناهگاههای موقت اسکان داده شدند که در محوطه‌های عمومی، مدارس و بوستانها برپا شد. همه تسهیلات مورد نیاز مثل آب، برق، گاز و غیره به شدت آسیب دیده بود و این شرایط

ماهها به طول انجامید تا به وضع اول بازگردانیده شد. شبکه حمل و نقل به علت خرابی جاده‌ها، راه آهنها و بنادر فلج شده بود و راه‌بندانهای شدید و کندی عملیات نجات را باعث شده بود خطوط تلفن مدتها مشغول بود و باعث شده بود اطلاعات، دست به دست شده، و ارتباطات حاصل نکرد.

تعاونی کوبه که در خسارت دیده‌ترین منطقه زلزله زده واقع بود بالغ بر ۵۰ میلیارد ین خسارت دید. ساختمانهای کثیری، از جمله ۱۷ فروشگاه ویران شد. ساختمان ۵ طبقه دفتر مرکزی که مجهز به شبکه رایانه مرکزی بود با خاک یکسان شد. برخی از ساختمانهای آسیب دیده مرمت شده‌اند ولی بقیه هنوز به طور موقت ترمیم شده‌اند. فعالیت دفتر مرکزی هنوز بین تعدادی از دفاتر پراکنده است. یازده تن از کارکنان طی زلزله جان خود را از دست دادند. و تعداد دیگری از کارکنان، اعضاء خانواده و خانه خود را از دست دادند بنابراین تعاونی کوبه دچار خسارتهای بی سابقه مالی و انسانی شد که می‌توانست ضربه‌ای مرگبار به موجودیت آن باشد.

از سرگیری عملیات

تعاونی کوبه پس از مصیبت زلزله بلافاصله دست به کار شد. هیات مدیره و مدیریت شرکت تصمیم گرفت کارها را غیر

می‌شد اما به یمن اطلاع آنها از منطقه و استفاده از وسایل نقلیه کوچکتر تحویل کالاها به سرپنا‌های موقت نیز موثرتر بود.

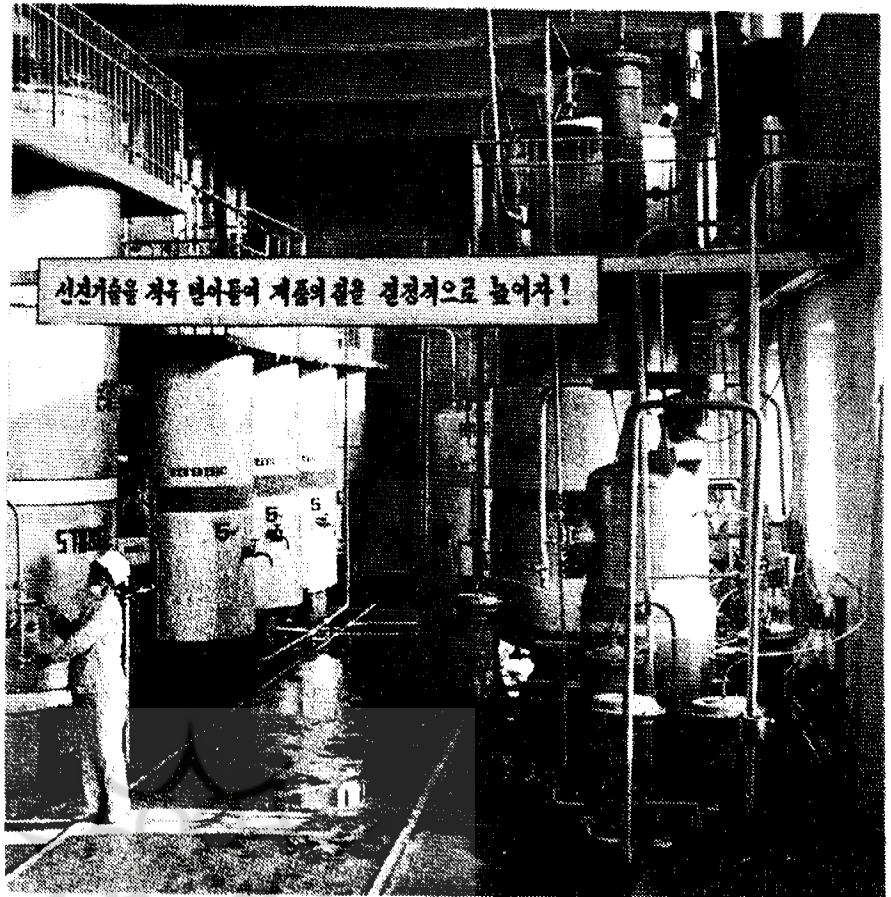
توزیع عادی اجناس جدی‌ترین مسئله‌ای بود که می‌بایست حل می‌شد. انبار مرکزی لطمه کمی دیده بود و بلافاصله عملیات از سر گرفته شد، به زودی چهار ساختمان دیگر در حومه شهر اضافه شد تا هم ملزومات معمولی را در برگیرد و هم کالاهایی را که از سرتاسر کشور برای نجات مردم ارسال می‌شد تحویل بگیرد. این تأسیسات به طور شبانه روز کار میکرد تا کالاها را دریافت کرده و تحویل دهد. انجام سفارشات بین فروشگاهها و تهیه کنندگان به طور دستی انجام می‌شد چون شبکه رایانه‌ای کار نمی‌کرد.

تعاونی همچنین اقلام اساسی مورد استفاده ساکنان خانه‌های موقتی را که مقامات به وجود آورده بودند تامین می‌کرد. از آنجا که بیشتر این خانه‌ها در مناطق دور دست واقع بود و امکان دسترسی به تسهیلات خرده فروشی برای آنها میسر نبود، تعاونی شروع به تحویل کالا به صورت یکجا برای آنها کرد و در مناطق مختلف فروشگاههای موقت کوچک برپا نمود.

این عملیات بسیار مورد قدردانی ساکنان و مقامات واقع شد هر چند هنوز می‌بایست از لحاظ اقتصادی کارآمد می‌شد.

اعضاء و فعالیت‌های داوطلبانه

پیش از زلزله اعضاء عادت داشتند در فعالیت هائی شرکت کنند که مسئولین روابط بین اعضاء سازمان می‌دانند ولی چون مدیریت تعاونی تصمیم گرفت این

مشتریان بگذارند. در ۲۱ ژانویه از ۱۵۵ فروشگاه ۱۴۶ واحد آن باز بود این موضوع در حد گسترده‌ای گفته شده است که چنین واکنش سریعی از جانب تعاونی‌ها به آرامش منطقه مصیبت زده یاری رساند. مشتریان که عمدتاً از اعضاء بودند به اندازه‌ای صبور بودند که مدت‌ها در صف بمانند و در کمبودها سهیم باشند. این امر اطمینان عظیم به تعاونی را نمایش داد.

کارکنان تعاونی نیز شروع به تحویل کالا به گروههای «هان» (Han) در منطقه زلزله زده کردند. آنها ابتدا بررسی کردند تا معلوم کنند که آیا اعضاء سالمند و در همانجا (Convenience Stores) زندگی می‌کنند یا خیر. هر چند اقلام ضروری محدود بود، و تحویل کالاها و تماس‌های حضوری مورد قدردانی اعضاء واقع

متمرکز کند تا راه برای ابتکارات محلی باز باشد و کارکنان را تشویق نماید که عملیات را هر چه زودتر از سر گیرند تا ارائه خدمات به ساکنان محل ممکن باشد. با آنکه بسیاری از مدیران و اعضاء ستادی، خود، قربانی مصیبت بودند تصمیم گرفتند پیاده یا با دوچرخه به فروشگاهها و مراکز خرید مراجعه کنند و غذا و ملزومات اولیه را تأمین کنند. در جاهایی که فروشگاهها آسیب دیده و خطر فروریختگی وجود داشت کالاها بیرون آورده شد و قفسه‌های موقت برپا شد. در برخی موارد کالاهای موجود یک جا فروخته شدند. چون استفاده از ماشین ممکن نبود. در برخی از شعب کوچک تعاونی کارکنان پاره وقت که در اطراف آنها زندگی می‌کردند. خودشان فروشگاهها را باز کردند تا کالا در اختیار

فعالیت‌ها را موقتاً کنار بگذارد، اعضاء خودشان شروع به کمک به یکدیگر کردند. گروه‌هایی که به فعالیتهای دائمی رفاه اجتماعی اشتغال داشتند بلافاصله وارد عمل شدند تا سالخوردگان را پیدا کنند. به علاوه بسیاری از اعضاء به یاری مردم آسیب دیده پرداختند. آنها صندوق کمک به وجود آوردند، غذا تهیه کردند، سرپناه‌های موقت را بازدید کردند از بچه‌ها مراقبت کردند و ... چنین فعالیتهای داوطلبانه‌ای قربانیان زلزله را بسیار یاری رساند. گفته شده است نوع جدیدی از فعالیت اعضاء بر اساس ابتکارات فردی ایجاد شد. در عین حال هزاران نفر از شهروندان به ویژه جوانان با طبقه بندی و تحویل ملزومات نجات، پرستاری و راهنمایی، آشپزی و نظافت، حمل اثاثه، جمع آوری و انتشار اطلاعات به کمک آسیب دیدگان کوبه شتافتند.

این مصیبت بی سابقه روح کمک‌های داوطلبانه را در میان شهروندان ژاپنی بیدار کرد. تعاونی کوبه یک مرکز کمک‌های داوطلبانه با هشت شعبه منطقه‌ای به وجود آورد تا فعالیتهای روزمره داوطلبانه را تشویق کند. این مراکز همچنان از فعالیتهای نظیر پرستاری در مراکز رفاهی، عیادت منظم از سالخوردگان، یاری ساکنان موقت خانه‌ها و غیره پشتیبانی می‌کند.

تعاونی همچنین به بنیاد ترویج کمک‌های داوطلبانه تومی شییبی (VVPF) یاری زیادی رساند که فعالیتهای داوطلبانه مالی را به عمل می‌آورد.

همکاری با حکومت‌های محلی

گذشته از موارد مذکور، واقعه دلخراش

زلزله همچنین ارتسباط نزدیکتر با سازمانهای مختلف عمومی و مدنی را رواج داد. پس از زلزله بلافاصله اعضاء تعاونی کوبه به دفتر حوادث غیر مترقبه شهر کوبه مراجعه کردند تا برطبق "موافقت نامه کسب ملزومات حیاتی در حوادث غیر مترقبه" کمک خود را عرضه کنند. این موافقت نامه در ۱۹۸۰ تدوین شده بود، با این هدف که از وحشت ناشی از زلزله‌های دهه هفتاد جلوگیری کند. موافقت نامه مزبور از آن پس هر سال مورد تجدید نظر واقع شده بود و پانزده سال بعد به اجرا درآمد. موافقت نامه، سامانه‌ای را تعریف می‌کند که تعاونی بدان وسیله ملزومات روزمره را تهیه و عرضه می‌کند و این کار بر حسب تقاضای مقامات و در مواقع اضطراری انجام می‌دهد. تعاونی برای مراکز نجات و پناهگاههای وابسته به شهرداری غذا، آب و پتو تهیه کرد. نان تولیدی کارگاه غذایی تعاونی با چرخبالهای شهرداری حمل می‌شد.

همچنین تعاونی با بسیج بارکش‌های خود جهت عرضه کمک به همه گوشه و کناره‌های منطقه مصیبت زده همیاری لازم را به عمل آورد. این بارکش‌ها حتی جنازه‌ها را جابه جا کردند. قبل از زلزله حکومت‌های محلی مشمول موافقت نامه شهرداری‌های کوبه و آماگاناکی بود ولی اکنون حیطه عملیات آن به حوزه شهرداری به ۱۱ شهر و ۳ شهرک رسیده است. این امر، مرهون آگاهی عموم از موفقیت در تهیه روزانه ملزومات بدون تاخیر در هنگام فاجعه است. چنین حرکتی از تعاونی کوبه فراتر می‌رود و در حال حاضر (دسامبر ۱۹۹۷) ۶۰ تعاونی مصرف موافقت نامه‌های

مشابهی با ۱۸ بخش‌داری و ۱۰۲ شهرداری در دیگر نقاط کشور منعقد کرده‌اند.

حالت اعضاء پس از زلزله

تعاونی کوبه چندین زمینه یابی برای ارزیابی و بررسی تغییرات شیوه زندگی اعضاء و انتظارات آنها از تعاونی به عمل آورده است. در ژوئن ۱۹۹۵ اتحادیه پژوهش در تعاونی مصرف (CCRA) در مورد پیرامون شیوه‌های متغیر زندگی و کمک متقابل اعضاء زمینه یابی کرد که ۱۵۰۰ نفر از آنها بدان پاسخ دادند. این زمینه‌یابی تغییراتی را در شیوه‌های زندگی و نظام‌های ارزشی مصرف کنندگان نشان می‌دهد. اعضاء فعالیت ارتسباط و کمک‌بیشتری نسبت به قبل از زلزله داشتند و طبعاً به نحوه گسترده‌تری در فعالیتهای داوطلبانه شرکت کردند.

در مورد ارزیابی تعاونی، حدود ۳۰ درصد از پاسخگویان مراتب قدرانی خود را ابراز کردند، در حالیکه ۲۲ درصد اظهار داشتند قادر به استفاده از خدمات آن نبوده‌اند و دلایل مختلفی همچون دوری از منطقه و فقدان وسائل حمل و نقل را ذکر کردند.

در سپتامبر ۱۹۹۶ اتحادیه تعاونی مصرف زمینه یابی دیگری به نام "ترک پناهنده‌گی و ایجاد جوامع تازه ترتیب داد. این تحقیق گرایشهای اعضاء را نسبت به ایجاد جوامع تازه تحلیل کرد و نتیجه گرفت که تعاونی بایستی گروه‌های هان (HAN) را ترویج کند که ترکیبی است از عملیات خرده فروشی و جهت‌گیری‌های محلی و بدین ترتیب فعالیتهای رفاهی و اقتصادی ارتقاء پیدا خواهد کرد.

خط اول جبهه و ارزش‌های اساسی تعاونی

از تجارب پیش گفته بایستی برخی درسها را بیاموزیم. اولین و مهمترین درس این است که خط اول جبهه، یعنی مدیران و کارکنان فروشگاه بایستی واجد ارزشهای اساسی تعاونی باشند. برای مثال جزیره رو کو برزمینی باز یافتی واقع است که با یک پل به سرزمین اصلی متصل است: زمین لرزه این جزیره را با خسارات جدی از پل و تسهیلات بندری منزوی کرده بود. خطر جدی وجود داشت که فقدان آب و غذا وحشت ایجاد کند. رهبران محلی از تعاونی و فروشگاه معروف دای ای (DAIEI) تقاضا کردند به جای گشایش فروشگاهها به روی عموم که می‌توانست موجب وحشت شده و جمعیت ضعیف‌تر را قربانی کند، با هماهنگی یکدیگر کالاهای لازم را تهیه کند. واکنش مدیران فروشگاهها متفاوت بود: تعاونی تقاضا را اجابت کرد در حالیکه "دای ای" برای بهره برداری از موقعیت فروشگاههای خود را باز کرد. مدیر فروشگاه تعاونی در محلی حتی دستور "مدیریت" را برای گشایش شعبه نادیده گرفت چون احساس می‌کرد برای چنین وضعیت خارق العاده‌ای راه حل غیر ممکن است این عمل مورد قدردانی ساکنان قرار گرفت هر چند ممکن است فرصت‌های کاری را به رقیب باخته باشد.

بعدها مدیریت بر این تصمیم صحه گذاشت و تشخیص او را تحسین کرد. چنین ابتکارات محلی از جانب مدیران بدین علت ممکن شد که مستقلاً فکر کردند و از اطلاع بیشتر پیرامون موقعیت محلی بهره بردند. در تعاونی اکنون این احساس وجود دارد

که خط اول جبهه با ارزشهای اساسی شکل گرفته است.

اهمیت علقه‌های محلی

تعاونی به تثبیت آرام زندگی شهروندان یاری رساند بدون اینکه وحشتی ایجاد شود و قیمت‌ها سرسام آور رشد کند. اینچنین بود که این قبیل مواقع می‌توانست صورت بگیرد. همیاری ممکن شد، چون تعاونی کوبه تلاشی بلند مدت صورت داد تا در جوامع محلی پا گرفته و اعتماد مردم را جلب کند. عنوان "تعاونی در منطقه مصیبت دیده" بارها در رسانه‌ها انعکاس یافت. از مصرف کنندگان نقل شده است که گفته‌اند "تعاونی مال ماست پس سرما را کلاه نخواهد گذاشت" یا "لزومی ندارد زیادی خرید کنیم چون تعاونی کالاهای مورد نیاز را تامین خواهد کرد".

تعاونی کوبه در ۱۹۲۱ تاسیس شد و به تدریج بزرگترین شرکت تعاونی جهان شد.

ایسن تعاونی در حال حساس‌تر ۱/۲۸۰/۰۰۰ عضو دارد که دو سوم خانواده‌های منطقه را تحت پوشش قرار می‌دهد. در قسمت اعظم منطقه خسارت دیده تعاونی در اختیار اکثریت خانوارها است. این بدان معنی است که تعاونی در توسعه پایدار جوامع نقشی حیاتی بازی می‌کند. بدین سبب تعاونی به هر کوششی دست زده است تا از طریق حفظ گفتمان‌های مربوط به خط مشی شرکت و همکاری با دولتهای محلی و ترویج همیاری با دیگر سازمانهای مدنی در زمینه‌های فرهنگی، رفاهی و حفظ محیط زیست جای پای خود را محکم کند.

تعاونی کوبه به عنوان بزرگترین نهاد خرده فروشی علاقمند به تدارک کالاهای تولید شده در محل و حسن همجاری با خرده فروشی‌های کوچکتر است. چنین کوششهای روزمره‌ای موجب جلب اعتماد اعضاء و مردم نسبت به تعاونی شده است. مدیریت خطر

همان گونه که پیش از این گفته شد هنگامی که دفتر مرکزی از بین رفت رایانه مرکزی نیز از کار افتاد و قسمت اعظم اطلاعات عملیاتی نابود شد و این امر مشکلات عظیمی برای از سرگیری عملیات به وجود آورد. در چنین اوضاع و احوالی بخت تعاونی بلند بود که یک انبار مرکزی به مدت دهسال روزانه داده حسابهای بدهکار، بستانکار را ثبت می‌کرد. این بدان علت بود که تعاونی از فلج سامانه‌های اتصالات دائم بانکی طی وقوع یک آتش سوزی در توکیو درسهای لازم را فرا گرفته بود. با وجود چنین داده هائی تعاونی قادر بود خیلی زود عملیات را از سر بگیرد. ولی

توصیه‌های زیر را ارائه کرد:

۱- فرض کنید کارکنان سازمان جدید یا جایی که مدیریت آن به شما واگذار شده، مهره‌های شطرنج هستند و شما شطرنج بازی هستید که می‌خواهید با این مهره‌ها بازی کنید. البته این نکته فقط یک مثال است و کارکنان نمی‌توانند مهره شطرنج باشند. با اینحال، در برخورد با این مهره‌های فرضی به شیوه زیر عمل کنید:

الف - هر یک از مهره‌ها را در جای خودشان قرار دهید تا مقررات بازی حفظ شود.

ب - هر مهره را به شیوه‌ای که مقررات اجازه می‌دهد، جابه‌جا کنید.

ج - چون مهره‌های شما انسان هستند و جان و عاطفه و احساس و ادراک و ... دارند، توجه داشته باشید که ناچارید در هر فرصت ممکن به آنها اجازه بدهید که به سلیقه و تمایل خودشان حرکت کنند و لزوماً تابع شما نباشند. در واقع، این هنری است که باید به آن التفات خاص داشته باشید، زیرا آزادی عمل نسبی زیر دستتان از عوامل اساسی توفیق هر مدیر است، ضمن اینکه لازم است مدیر بر آزادی وسیع زیر دستان خود نظارت داشته باشد.

۲- به سراغ شرح مشاغل سازمان بروید و شرح وظایف هر یک از کارکنان یا گروه کارکنان را خلاصه وار روی یک برگه بنویسید و نزد خودتان نگاه دارید. حسن این کار، آن است که اولاً شما می‌توانید در هنگام توزیع کارها در بین کارکنان، بر اساس شرح وظایف آنان اقدام کنید؛ ثانیاً، به سادگی می‌توانید کارهایی را که هر کس انجام می‌دهد بر اساس شرح مشاغل ارزشیابی کنید.

توصیه‌های مفید برای

مدیران جدید

نوشته: جان والش

ترجمه و اقتباس: دکتر غلامعلی سرمد

امیدوار باشد و انتظار داشته باشد که در آینده منصب مدیریتی به او واگذار می‌شود. همچنین، جابه‌جایی مدیران امری عادی است، چرا که با عوض شدن رؤسای سازمانهای بزرگ (مثل وزرا یا رؤسای سازمانهایی نظیر برنامه و بودجه در ایران) به علت شناختی که مسئولان و مدیران رده‌های بالا از یکدیگر دارند، ممکن است عده‌ای از مدیران جابه‌جا شوند- هر چند شایان یادآوری است که آنچه در این مقاله خواهد آمد، در مورد این افراد هم صدق می‌کند: یعنی بهتر است اینها نیز با کارکنان موجود وزارتخانه یا سازمان کار کنند.

در هر صورت، به مدیرانی که به دو گروه یاد شده تعلق دارند، می‌توان

سئوالی که در اغلب مواقع برای عده‌ای از مدیران مطرح می‌شود، این است که آیا باید با افراد موجود سازمان کار کنند، یا می‌توانند و حق دارند عده‌ای از آنان را بکاهند یا کسانی را به گروه موجود اضافه کنند. این سؤال معمولاً برای دو دسته از مدیران مطرح می‌شود:

۱- مدیرانی که برای نخستین بار سمتی را پذیرفته‌اند.

۲- مدیرانی که از یک سازمان به سازمان دیگر می‌روند و در آنجا سمت مدیریتی می‌گیرند.

تصدی مشاغل جدید و از جمله مشاغل مدیریتی برای هر کارمند به صورت بالقوه امری طبیعی است. یعنی هر کس امروز به استخدام یک سازمان در می‌آید، می‌تواند

۳- شرح حال هر یک از کارکنان را تهیه کنید. این شرح حال می‌تواند مفصل یا مختصر باشد، زیرا به نسبت استفاده‌ای که از آن می‌کنید، می‌تواند حدود شرح حالها نوسان داشته باشد. با اینحال، سعی کنید شرح حالهای مفصل‌تر تهیه کنید تا همیشه قابل استفاده باشد. حسن در دست داشتن شرح حال کارکنان، این است که می‌توانید با مطالعه آن با سوابق زندگی کارکنان آشنا شوید و در ارتباطات خودتان با آنان از این اطلاعات استفاده کنید.

۴- شرح مشاغل کارکنان را تهیه کنید تا بدانید هر کس چند سال سابقه خدمت دارد، در کدامیک از بخشهای دولتی یا خصوصی کار کرده، چه مشاغلی داشته، در هر شغل چه مدتی توقف کرده، و خلاصه طی مدتی که از شغل او می‌گذرد، چه‌کاره بوده است. بی شک، این اطلاعات، همراه با آنچه از شرح حال کارکنان تهیه کرده‌اید، به شما کمک می‌کند که کارکنان زیر دست خودتان را بیشتر و بهتر بشناسید و آسوده‌تر بتوانید با آنها کار کنید. طبیعی است که هر گاه مشخصات خلقی یا ویژگیهای شخصیتی، مهارتها، دوره‌های آموزشی گذرانده، نقاط قوت و ضعف و دیگر نکات مربوط به هر کس را در این دو شرح حال و شرح مشاغل در جای خود بنویسید، بهتر می‌توانید تصمیم بگیرید.

۵- کارهایی را که باید در سازمان انجام شود، به ترتیب کوچک به بزرگ یا برعکس، بر حسب اهمیت زیر هم بنویسید. آنگاه با توجه به وضعیت کنونی توزیع کار در سازمان، هرکار را با انجام دهنده آن در سازمان تطبیق دهید. به این ترتیب، معلوم

حل کنند، یا در واقع شما چند نفر دارید که در حل مسأله یا مشکل گشایی تخصص دارند. به این ترتیب، هم می‌توانید در بروز مسائل از این افراد استفاده کنید، هم کسانی را که علاقه و استعداد کمک به مشکل گشایان را دارند، در حل این مسائل شرکت دهید تا به زودی به مشکل گشایان بالفعل تبدیل شوند.

۷- اگر بتوانید در باره ارتباطات غیر رسمی کارکنان سازمان اطلاعات کافی تهیه کنید، این اطلاعات را پیش خودتان نگاه دارید تا هر وقت قرار بود کار گروهی (تیمی) انجام شود، از آن استفاده کنید. یعنی برای گروه‌بندی کارکنان از همبستگی‌ها و دوستیهای آنها استفاده کنید تا کارها در پرتو این همبستگی و دوستی بهتر و سریعتر انجام شود.

۸- تا آنجا که امکان‌پذیر است، مناسبات دوستانه اعضای سازمان را تشدید کنید. عده‌ای از مدیران بر عکس این توصیه رفتار می‌کنند، زیرا بر این باورند که هر چه اعضای سازمان پراکنده‌تر باشند، بهتر می‌توان آنها را اداره کرد. اما بررسیهای متعدد نشان می‌دهد که روابط دوستانه اعضای یک سازمان از بهترین عوامل توفیق مدیران سازمان است، زیرا حمایت و همبستگی گروهی در بهتر انجام دادن کارها بسیار مؤثر است. همچنین، لازم است در این کار تا حد امکان خودتان نیز به عضویت گروه در بیایید. یعنی سعی کنید مناسبات شما نیز روز به روز با زیردستان دوستانه‌تر شود تا همین دوستیها به حسن جریان امور کمک کند.

۹- همواره سعی کنید به هر طریق ممکن نقاط ضعف سازمان و اعضای آن را پیدا

همواره سعی کنید به هر طریق ممکن نقاط ضعف سازمان و اعضای آن را پیدا کنید. برای این منظور می‌توان از صندوق پیشنهادهای استفاده کردو برای آنکه کارکنان بدانند پیشنهادهای جدی گرفته می‌شود، صاحبان پیشنهادهای سازنده و ارزنده را تشویق نمایید.

خواهد شد که چند نفر در شغل مناسب با تخصص و تجربه خودشان کار می‌کنند، چند نفر با اندکی تغییر می‌توانند با مشاغل مربوط انطباق حاصل کنند، و چند نفر را باید جابه‌جا کنید تا با مشاغل خودشان انطباق پیدا کنند.

۶- تجربه‌ها و تحصیلات و دستاوردهای هر یک از کارکنان به شما می‌گوید که در میان کارکنان شما چند نفر می‌توانند مشاغل دارای مشکلات زیادتر و حادثر را

کنید. برای این منظور می‌توان از صندوق پیشنهادها استفاده کرد و برای آنکه کارکنان بدانند پیشنهادهای جدی گرفته می‌شود، صاحبان پیشنهادها سازنده و ارزنده را تشویق نمایند. به این ترتیب، و به دلیل وجود دوستی بین اعضاء و میان اعضاء و مدیر، رفته رفته برای رفع نقاط ضعف پیشنهادهایی ارائه خواهد شد. در نتیجه، بدون آنکه از لغت انتقاد استفاده شود، اقدامات سازمان را به نقد گذاشته‌اید، زیرا پیشنهادها اصلاحی همان انتقادها هستند. به این ترتیب، صندوق شکایات و پیشنهادها به صندوق پیشنهادها تبدیل خواهد شد، ضمن آنکه در نفس امر هیچ تغییری بروز نخواهد کرد.

۱۰- در مواقعی که شرایط برای آزمایش اندیشه‌ها و گروه‌بندیهای جدید فراهم باشد، می‌توانید به این کار اقدام نمایید. اما قبل از این اقدام شایسته است ابتدا به صورت آزمایشی گروه‌های جدید را تشکیل دهید و ترکیب آن را با اعضاء هر گروه در میان بگذارید و از آنها بخواهید که در این زمینه اظهار نظر کنند. بی تردید، این کار هم به کارکنان اعتماد به نفس می‌بخشد، و هم ساده‌تر حاضر می‌شوند در گروه‌بندیهای جدید عضویت پیدا کنند. به علاوه، چون به حسن نیت شما اطمینان دارند، کمتر به بدبینی دچار می‌شوند و به ندرت ممکن است گروه‌بندی جدید را چیزی غیر از راه حل مشکلات تفسیر نمایند.

۱۱- تا حد امکان و در صورتی که پست خالی در سازمان وجود دارد، افراد رده‌های پایین‌تر را به مشاغل رده‌های بالاتر بگمارید، یا لاقبل به طور موقت از آنها استفاده کنید. از این اقدام یکی از نتایج زیر

به دست می‌آید:

الف- تمام یا عده‌ای از افراد می‌توانند در مشاغل جدید به خوبی بدرخشند.

ب- تمام یا عده‌ای از افراد نمی‌توانند در مشاغل جدید مؤثر باشند. در هر دو صورت، عده‌ای را که برای مشاغل بالاتر آمادگی ندارند، به شرکت در دوره‌های آموزشی یا کارآموزی و کارورزی دعوت کنید و به طرق مختلف استعدادها را بسنجید. آنگاه بار دیگر افرادی را که انتظار می‌رود، درخشش قابل توجهی داشته باشند، به مشاغل بالاتر منصوب کنید، هر چند باز هم شایسته است با احتیاط عمل کنید و این مشاغل را به صورت موقت به آنان بسپارید.

اگر بر اساس نکته اخیر (شماره ۱۱) عمل کنید، به سادگی خواهید توانست عده‌ای مدیر یا رئیس اداره بالقوه را به مدیران یا رؤسای بالفعل تبدیل کنید تا هم به نفع خودشان و هم به سازمان اقدام کرده باشید.

۱۲- نکته‌ای که برای شما اهمیت فراوان دارد، شناخت ویژگیهای شخصیتی کارکنان و سپردن شغل به آنان بر اساس این ویژگیها است. به علاوه، می‌توانید برای اطمینان بیشتر در چنین مواقعی از آزمونهای ویژه شناخت شخصیت استفاده کنید تا ساده‌تر بتوانید مشاغل را بر حسب مشخصات هر کس به او بسپارید.

۱۳- در استفاده از نیروهای انسانی همواره به یک اصل اساسی توجه داشته باشید: هر گاه نسبت اعضای هر گروه یا کارکنان هر اداره به گونه‌ای باشد که مثلاً نسبت افراد کاری و سختکوش دو برابر افراد کند کار یا به اصطلاح تنبل باشد، افراد اخیر در مدتی کوتاه ناچار خواهند شد خود را به پای افراد گروه نخست برسانند تا بتوانند مورد قبول آنان واقع شوند. در حقیقت، چون به طور معمول اکثریت نقش تعیین کننده‌ای دارد، کسانی که در اقلیت قرار دارند، ناچار می‌شوند خود را با اکثریت تطبیق دهند تا بتوانند عضو گروه باقی بمانند. شما با این کار سبب خواهید شد که عده‌ای از کارکنان رویه‌های شغلی تازه‌ای پیدا کنند و چون مدتی با این رویه کار کردند، احتمال اینکه به تنبلی و کند کاری سابق باز گردند، بسیار اندک است.

۱۴- اگر در میان کارکنان شما عده‌ای بدبین یا شایعه ساز یا دارای صفاتی از این قبیل وجود دارند، بهتر است به شیوه‌های غیر رسمی سخنان آنان را بشنوید؛ یعنی پیش از شنیدن این سخنان افراد یاد شده را تخطئه نکنید، چرا که ممکن است گلایه‌ها و کژاندیشی‌های آنان بر حق باشد. بنابراین، توصیه اخیر این است که از هر فرصت و موقعیت ممکن باید برای به گردش درآوردن امور استفاده کرد.

۱۵- و بالاخره چنانچه باز هم در سازمان سمت یا سمتهایی وجود داشت که اعضای آن برای پرکردن این پست یا پستها کافی نیستند یا شرایط لازم را ندارند، می‌توانید عده‌ای از همکاران سازمان قبلی یا دوستانتان را برای تصدی آن به کار دعوت کنید.

براساس نظریاتی که محور توسعه را انسان می‌داند بخش تعاون تنها بخش اقتصادی است که در آن تصمیم‌گیرها مستقل از سهم سرمایه‌دار بر محور ارزش انسان و مشارکتهای وی در لهور اقتصادی و اجتماعی استوار است.

۵-۳- ایجاد اشتغال برای جمعیت فعال از طریق توسعه فعالیتهای تعاونی

ایجاد اشتغال مولد برای جمعیت کشور از جمله اهداف کلیه نظامهای سیاسی و اداری کشورهاست. با توجه به اینکه بیش از ۴۰ درصد جمعیت کشور را جوانان کمتر از ۱۵ سال تشکیل می‌دهد و طبق برآوردهای اعلام شده سالانه حدود ۸۳۵ هزار فرصت شغلی جدید مورد نیاز می‌باشد، جذب و به کارگیری این جمعیت کثیر در فعالیتهای مختلف اقتصادی از طریق بسط فعالیتهای تعاونی، که در آن مشارکت و اشتغال اعضاء تعاونی به عنوان یک اصل تلقی می‌شود، پیشتر محتمل و امکان پذیر می‌باشد.

۶-۳- ارتقاء بهره‌وری ملی و بخصوص بهره‌وری نیروی کار

آمارها و محاسبات موجود در زمینه شاخصهای بهره‌وری نشان میدهد که متوسط شاخص بهره‌وری نیروی کار در دوران ۳۰ ساله ۷۴-۱۳۷۵ برابر $\frac{1}{3}$ درصد و متوسط شاخص بهره‌وری سرمایه طی همین مدت، برابر $\frac{1}{2}$ درصد می‌باشد. با توجه به عامل مزبور و اینکه فعالیتهای تعاونی بیشتر کاربر هستند تا سرمایه‌بر، و نیز به دلیل انگیزه مالکیت که در اعضاء تعاونی وجود دارد، انتظار می‌رود که ارتقاء بهره‌وری ملی از طریق

بسط فعالیتهای تعاونی بیشتر حاصل گردد.

۷-۳- بسط عدالت اقتصادی و اجتماعی

ارزش افزوده فعالیتهای اقتصادی که ثمره و ارزشهای اضافی ایجاد شده توسط فعالیتهای اقتصادی یک جامعه در طول یکسال می‌باشد بین چهار عامل ایجادکننده ارزش افزوده به شرح زیر تقسیم می‌گردد:

- ۱- جبران خدمات کارکنان که سهم نیروی کار از ارزش افزوده می‌باشد.

- ۲- مصرف سرمایه‌های ثابت که استهلاك نامگذاری شده و سهم سرمایه‌ها از ارزش افزوده می‌باشد.

- ۳- مالیات بر تولید و واردات (منهای سوبسیدها) که سهم دولت از ارزش افزوده می‌باشد.

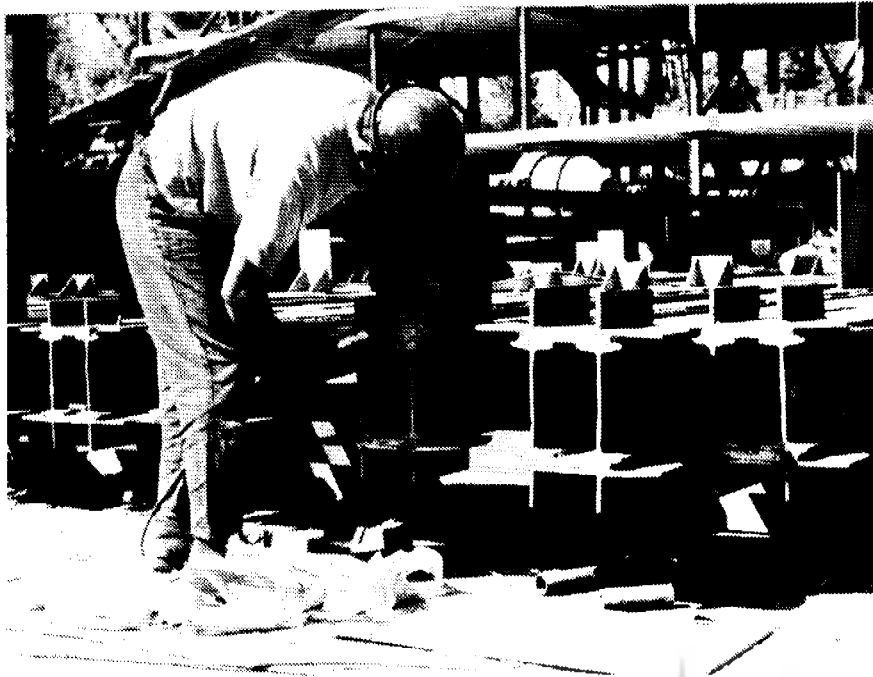
- ۴- مازاد عملیاتی (سود، بهره و ...) که سهم کارفرما و صاحبان سرمایه از ارزش افزوده می‌باشد.

در شرکتهای تعاونی، با توجه به اصول و موازین تعاونی حاکم بر آن، هم سرمایه‌های مورد نیاز از تجمع سرمایه‌های اندک اعضاء تعاونی حاصل می‌شود و هم اینکه معمولاً اعضاء شرکتهای تعاونی خود شاغل می‌باشند و در نتیجه اولاً سرمایه‌دار بزرگ در شرکتهای تعاونی کمتر یافت می‌شود و ثانیاً به دلیل توزیع ارزش افزوده حاصل بین نیروی کار و صاحبان سرمایه‌های

اندک، از تجمع و تکاثر سود بین تعداد معدود سرمایه‌دار بزرگ، همانطور که در فعالیتهای بزرگ اقتصاد بخش خصوصی رایج و معمول است، اجتناب می‌شود. عملکرد صحیح این ویژگی مهم، یعنی توزیع منافع و دست آوردهای اقتصادی بین گروه کثیری از نیروی کار و صاحبان سرمایه (اعضاء تعاونیها)، در مقایسه با عملکرد بخش خصوصی که گرایش دارد سهم عمده ارزش افزوده به صاحبان سرمایه‌های بزرگ تعلق گیرد، باعث می‌شود تا تأمین عدالت اقتصادی و از آن طریق بسط عدالت اجتماعی از طریق توسعه بخش تعاون بهتر، کاملتر و سریعتر حاصل شود.

ضمن آنکه تبیین همه ویژگیها و مزایا، بخش تعاون در این مقاله مختصر امکان پذیر نیست، بیان دو نکته مهم را به اختصار خاطر نشان می‌شود.

الف - عدالت اقتصادی و اجتماعی دامنه، وجوه و مصادیق بسیاری دارد که از توزیع عادلانه ارزش افزوده و سود بین عوامل ایجاد کننده آن شروع و تا جلوگیری از فروش محصولات کشاورزی یک کشاورز خرده پا به سلف‌خران و دلان به قیمت نازل ادامه می‌یابد. هر جا که نهاد تعاونی بتواند با ورود به صحنه جلوی این بی‌عدالتی‌ها را بگیرد به سهم خود به بسط عدالت اجتماعی کمک کرده است.

ب - ادعائی براین وجود ندارد که آنچه باختصار به عنوان اصول و مزایای بخش تعاون مطرح شد در حال حاضر به طور تمام و کمال در بخش تعاون کشور وجود دارد. انتظار این است که انشاءالله با توجه بیشتر مسئولین و مردم به توسعه بخش تعاون، دست‌آوردهای مورد اشاره در فوق بتدریج حاصل گردد.

۴- پیشنهادها و راهکارهایی برای توسعه اقتصادی از طریق توسعه بخش تعاون

توسعه بخش تعاون از دو طریق درونی و برونی امکان‌پذیر می‌شود. در توسعه درونی ایجاد تحولات فنی، تکنولوژیکی، مدیریتی، اقتصادی و ... در شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی با هدف ارتقاء کارائی و بهره‌وری شرکتها با تأکید بر بهره‌گیری بیشتر از امکانات موجود برای تولید کالاها و خدمات برای عرضه در بازارهای داخلی و خارجی مورد توجه و اقدام قرار می‌گیرد. در توسعه برونی بخش تعاون، شناسائی مناطق و موضوعات و فعالیتهای اقتصادی جدید برای ایجاد تشکلهای تعاونی، شناسائی آن بخش از فعالیتهای اقتصادی دولتی که واگذاری آنها به بخش تعاون امکان‌پذیر است و ... مورد نظر است. تردیدی نیست که پیش نیاز توسعه درونی و بیرونی تعاون در جامعه ارتقاء فرهنگ تعاون و آشنائی مردم و مسئولین با ماهیت، ویژگیها و مزایای نسبی آن برای تحقق برنامه‌های توسعه می‌باشد. در شرایط موجود فعالیتهای تعاونی، هم مسئولین، هم مردم و حتی گروهی از تعاونگران با اصول و موازین تعاون

نشر برنامه‌های مزبور از طریق رادیو، تلویزیون و روزنامه‌ها.

۳-۴- توجه و تأکید به توسعه بخش تعاون در طرح ساماندهی اقتصاد کشور بخصوص در نظام برنامه‌ریزی و در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با منظورکردن موضوع در اهداف کمی و کیفی برنامه توسعه، در برنامه‌های بخشی و استانی و پیش بینی مواد و تبصره‌های ضروری برای آن‌ها.

۴-۴- پیش بینی اعتبارات لازم در قالب مواد و تبصره‌های قانون برنامه سوم توسعه و قانون بودجه سالهای مورد نظر برنامه سوم برای تقویت و توسعه بخش تعاون در اقتصاد و ارتقاء تدریجی سهم و جایگاه آن در اقتصاد ملی از حدود ۳ درصد فعلی تا ۲۰ درصد.

۴-۵- واگذاری تدریجی شرکتهای دولتی (که با مدیریت دولتی دارای بهره‌وری و سوددهی کافی نمی‌باشد و با اتکاء یارانه و

آشنائی لازم را ندارند و در نتیجه در حال حاضر موانع بسیاری فراراه توسعه این بخش قرار گرفته است. برای توسعه جامع بخش تعاون ضروری است مجموعه‌ای از اقدامات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در طول دوران برنامه سوم انجام گیرد که به برخی از مهمترین آنها به شرح زیر به اختصار اشاره می‌شود.

۱-۴- منظور کردن مفاهیم، اصول و ویژگیهای تعاون و اقتصاد تعاونی در کتابهای درسی دانش آموزان و دانشجویان و همزمان با آن تشکیل شرکتهای تعاونی آموزشی و دانشگاهی در مدارس و دانشگاهها با هدف ترکیب و تلفیق علم و عمل تعاونی نزد جوانان.

۲-۴- طراحی و تدوین برنامه‌های هدفمند و کاربردی برای ترویج تعاون و آشنا نمودن جمعیت شهری و روستائی کشور با شیوه‌های مناسب و مدیریت تعاونی و ایجاد تشکلهای تعاونی و پخش و

بودجه‌های دولتی به زندگی اقتصادی خود ادامه می‌دهند) به بخش تعاونی بخصوص در بخشهای صنعت، بازرگانی، آب و برق و حمل و نقل از طریق ایجاد تشکلهای تعاونی برای کارکنان واجد شرایط واحدهای مزبور و جوانان فارغ التحصیل دانشگاهها و پیش بینی انجام آن در قالب یکی از تبصره‌های قانون برنامه سوم توسعه.

۴-۶- بررسی و عقد تفاهم‌نامه بین وزارت تعاون و سایر دستگاههای دولتی به منظور واگذاری تدریجی بخشی از فعالیتهای دستگاههای دولتی به تشکلهای تعاونی با نظارت و کنترل ستاد تحول در نظام اداری کشور با هدف کاهش تصدی دولت در امور اجرائی و افزایش کارآئی اداری و اقتصادی واحدهای مزبور.

۴-۷- توسعه و تقویت مرکز آموزش عالی تعاون و ایجاد شاخه‌های استانی برای آن با هدف اشاعه آموزشهای علمی و کاربردی مدیران، کارکنان بخش تعاون و تقویت نیروی انسانی کارآمد برای اداره و توسعه بخش تعاون و نیز ایجاد دبیرستانهای کار و دانش در سراسر

کشور با همکاری اتحادیه‌های سراسری و استانی و شرکتهای تعاونی بزرگ.

۴-۸- طراحی و استقرار بانک اطلاعات آماری بخش تعاون و ارتباط شبکه‌ای (Networking) آن با نظامهای آماری داخلی و بین المللی با هدف تبادل اطلاعات آماری دقیق و هدفمند مورد نیاز مدیران بخش تعاون در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و ارزشیابی.

۴-۹- پیش بینی تأسیس شورای عالی تعاون به مسئولیت ریاست جمهوری و عضویت وزراء سازمانهایی که شیوه مدیریت تعاون در بخشهای ذیربط مطرح و قابل توسعه می‌باشد - به منظور ایجاد هماهنگی در فعالیتهای توسعه بخش تعاون و اجتناب از اقدامات اجرایی متضاد و بوروکراتیک در این زمینه.

۴-۱۰- ایجاد یک پارچگی و وحدت مدیریت در بخش تعاون برای احتراز از ناهماهنگی‌ها و دوباره‌کاری‌ها در جهت هدایت صحیح و کارآمد توسعه بخش تعاون.

۴-۱۱- ایجاد بانک تخصصی تعاون

کشور برای تأمین نیازهای مالی و اقتصادی لازم برای توسعه بخش تعاون و ایجاد شعبات آن در استانها و شهرستانها. در پایان خاطر نشان می‌گردد که پیش‌بینی موضوعات فوق‌الذکر در برنامه توسعه و سایر برنامه‌های اقتصادی کشور بایستی به گونه‌ای باشد که به تدریج میزان مشارکت مالی و فکری و اجرائی مردم بیشتر شده و از کمک‌های مالی دولت کاسته شود اما در عین حال تا تحقق چنین هدف والا ئسی ضروری است حمایت‌های مالی، قانونی و اجرائی لازم را معمول دارد تا زمینه‌های لازم برای تحقق این هدف فراهم شود.

منابع مورد استفاده در تهیه مقاله

- ۱- اصول تعاون - ویلیام پاسکونه وانگینز - از انتشارات وزارت تعاون ۱۳۷۰
- ۲- سازمانهای تعاونی و جامعه کانادا - لوری افولتون - از انتشارات وزارت تعاون - ۱۳۷۵
- ۳- گزارش کار سی و یکمین کنگره اتحادیه بین‌المللی تعاون پنجمین ۱۹۹۵ - از انتشارات وزارت تعاون ۱۳۷۷
- ۴- توسعه و شکل‌گیری بخش تعاون در ایران و نیازهای آن - وزارت تعاون سال ۱۳۷۷
- ۵- عملکرد آماری شرکتهای تعاونی سراسر کشور - وزارت تعاون سال ۱۳۷۷
- ۶- گزارشهای آماری مرکز آمار ایران و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۷- گزارش توسعه انسانی ملل متحد سال ۱۹۹۶

۱- با تهیه و اجرای بکته طرح نمونه‌گیری سهم بخش تعاون در اقتصاد ملی در سال ۱۳۷۲ محاسبه شده است و طرح مزبور برای سالهای ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ نیز انجام گرفته و نتایج آن طی ۲ ماه آینده در اختیار قرار می‌گیرد. در هر دو بررسی آماری فوق‌الذکر شرکتهای تعاونی تحت پوشش سازمان مرکزی تعاون روستائی در شمول طرح قرار نگرفته است.

